

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Організація і методика обліку та аналізу поточних зобов'язань (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛИБОПРОДУКТІВ»)»

ШИФР КРМ.ОтаА.1.661-03.1.2.5

Здобувачки: _____ Стопчанської А.А.

Керівники: _____ проф. Немченко В.В.

_____ проф. Мельник Ю.М.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "5" грудня 2024 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Стопчанської Анастасії Анатоліївни

---

1. Тема роботи: ***«Організація і методика обліку та аналізу поточних зобов'язань (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»)»***

Затверджена наказом ОНТУ від 30 жовтня 2024 р. наказ № 661-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***5 грудня 2024 р.***

3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.***

---

4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Теоретичні основи обліку та аналізу об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз об'єкту дослідження за два роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.***

---

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць –36, рисунків –9.***

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **14 серпня 2024 р.**

Керівники роботи _____ Немченко В.В.

_____ Мельник Ю.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Стопчанська А.А.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	14.08.24 - 15.09.24	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	16.09.24 - 24.10.24	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	25.10.24- 26.11.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	27.11.24 - 5.12.24	

Здобувачка вищої освіти _____ Стопчанська А.А.

Керівники роботи _____ Немченко В.В.

_____ Мельник Ю.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Стопчанська А.А. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Організація і методика обліку та аналізу поточних зобов'язань (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛБОПРОДУКТІВ»)»

Наявність різних видів поточних зобов'язань, їх динамічні зміни потребують регулярного моніторингу та діагностики, що вимагає проведення певних аналітичних процедур, які забезпечують отримання необхідної інформації для прийняття своєчасних та ефективних рішень.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення питань обліку та аналізу поточних зобов'язань відповідно до законодавчих та нормативних актів і пошук шляхів вдосконалення обліку на даному підприємстві.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

В першому розділі досліджено наукові основи, економічний зміст та методологія обліку поточних зобов'язань підприємства

У другому розділі був проведений економічний аналіз діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛБОПРОДУКТІВ» за два роки.

У третьому розділі надана розглянуто особливості бухгалтерського обліку поточних зобов'язань на підприємстві.

У завершальній частині кваліфікаційної роботи сформульовані висновки та надано пропозиції з удосконалення обліку поточних зобов'язань на підприємстві.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 95 с.
таблиць	– 36
рисуноків	– 9

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	5
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	
1.1. Економічна сутність зобов'язань	8
1.2. Методологічні засади обліку поточних зобов'язань	13
1.3. Наукові основи, економічний зміст та завдання аналізу зобов'язань на підприємстві	24
1.4. Методологічні засади аналізу зобов'язань на підприємстві	28
2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»	
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	35
2.2. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства	38
3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІК ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»	
3.1. Організація оперативного, статистичного, бухгалтерського, фінансового та податкового обліку на підприємстві	68
3.1. Облік поточних зобов'язань на підприємстві	78
3.2. Шляхи удосконалення обліку зобов'язань на підприємстві	86
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Умови господарювання всіх суб'єктів вимагають використання позикових коштів, які надаються для вирішення поточних та стратегічних питань. Наявність лише власних коштів не забезпечує розв'язання всіх завдань, особливо що стосується розвитку нових видів діяльності. Під час управління суб'єктом соціально-економічної діяльності важливо правильно визначитись із переліком зобов'язань та оцінити власні можливості щодо повернення та своєчасного погашення цих поточних зобов'язань. Процес обліку, контролю та управління зобов'язань потребує постійного моніторингу, що значно зменшує ризики неповернення, збільшення витрат, які пов'язані із порушенням термінів та умов. Ефективне регулювання процесів наявності та руху зобов'язань підприємства забезпечує раціональність використання ресурсів та планування витрат, що є важливим етапом у сучасних умовах.

До складу поточних зобов'язань суб'єктів соціально-економічної діяльності можливо віднести: заборгованість перед контрагентами, перед робітниками по виплаті заробітної плати, перед фінансовими установами щодо наданих короткострокових кредитів, перед бюджетом щодо податків та обов'язкових платежах. Всі ці види зобов'язань організації детального облікового процесу, що у свою чергу, забезпечує високу ефективність управління та використання фінансових ресурсів в кризових та нестабільних умовах функціонування.

Оцінка наявності та складу поточних зобов'язань, виявлення найбільш ризикованих елементів здійснюється на основі вибору методів фінансово-економічного аналізу. Проведення зазначених заходів надає можливість своєчасно виявити слабкі місця та відреагувати з мінімальними втратами. Крім того, особливої уваги заслуговує факторний аналіз зобов'язань, що надасть можливість виявити перелік умов, які негативно впливають на функціонування суб'єктів соціально-економічної діяльності та їх відповідні результати.

Процес використання в процесі управління суб'єктів соціально-економічної діяльності повного, своєчасного та чіткого інформаційного продукту щодо наявності та змін у поточних зобов'язаннях забезпечує розробку та реалізацію ефекти-

вних управлінських рішень, враховуючи фактори зовнішнього та внутрішнього середовища. .

Проблемам оцінки та дослідження сучасного стану та шляхів удосконалення обліку та аналізу зобов'язань на підприємстві присвячена кваліфікаційна робота, що підкреслює актуальність її теми.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу поточних зобов'язань на підприємстві в кризових та нестабільних умовах функціонування.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- дослідити наукові концепти, економічний зміст та завдання обліку поточних зобов'язань;
- визначити методологічні основи обліку поточних зобов'язань та його сегментів на підприємстві;
- розглянути та оцінити практичні аспекти обліку поточних зобов'язань підприємства;
- надати шляхи удосконалення обліку поточних зобов'язань на даному підприємстві;
- вивчити наукові основи, економічний зміст та завдання аналізу поточних зобов'язань на підприємстві;
- розглянути практичні аспекти аналізу поточних зобов'язань підприємства.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є сучасні процеси обліку та аналізу поточних зобов'язань на підприємствах України.

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних питань, загальних принципів, методичних і практичних завдань, пов'язаних з ефективними процесами обліку та аналізу поточних зобов'язань підприємства на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Теоретико-методологічною базою кваліфікаційної роботи є положення, базові концепти і пропозиції, які представлені у наукових публікаціях українських

науковців та зарубіжних фахівців з проблемних питань обліку, аналізу та аудиту зобов'язань підприємства в кризових та нестабільних умовах функціонування; нормативно-правові та інструктивні матеріали, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти аудиту, міжнародні стандарти фінансової звітності; дані офіційної статистичної, бухгалтерської звітності з базового підприємства дослідження ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Під час дослідження у кваліфікаційній роботі доцільним було використання наступних методів, а саме: методи аналізу, синтезу, моделювання, абстрагування, аналогії, порівняння, моніторинг чинного законодавства, а також методи фінансово-економічного аналізу, діагностика статистичної, бухгалтерської звітності, методи та способи аудиторської перевірки з урахуванням особливостей функціонування суб'єктів соціально-економічної діяльності.

Розв'язанню проблем обліку поточних зобов'язань присвячені роботи українських та зарубіжних науковців: Вознюк Г. Л., Завгородній А. Г., Партин Г. О., Мочерний С. В., Орлов І. В., Лаптев В. В., Єфремов І. А., Ігумнов Ю. С., Бутинець Ф. Ф., Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О., Пантелеєв В. П., Сніжко О. С., Л.О. Волощук, Ю.М. Мельник, Д. Колдуелл, М.І. Куттер, Е. Колер, Р. Шпруз, М.Муниц, Чижевська Л. В., Береза С. Л.

Кваліфікаційна робота виконана на практичному рівні, зокрема розглянуто практичні аспекти обліку та аналізу зобов'язань ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися, отримали позитивну оцінку та були апробовані на науковому колоквіумі «Дослідження найбільш важливих проблем і напрямів: розвитку харчової промисловості та її підгалузей, експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі АПК України та її результативності»; облік, аналіз і аудит як сучасні інструменти управління діяльністю суб'єктів національної економіки» в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри обліку та аудиту ОНТУ.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

1.1. Економічна сутність зобов'язань

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла, внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [14].

Зобов'язання виникають через існуючі (завдяки минулим операціям чи подіям) борги підприємства щодо передачі певних, активів чи надання послуг іншому підприємству в майбутньому. Отже зобов'язаннями виступає заборгованість підприємства, яка виникає, головним чином у зв'язку з придбанням товарів та послуг, в кредит, або кредити, які, підприємство отримує для свого фінансування.

Обліковуються не всі господарські зобов'язання, а лише ті, що впливають з виконання укладених підприємством договорів чи здійснення дій, з якими фінансове право пов'язує виникнення зобов'язань із внесення платежів до бюджету та відповідних позабюджетних органів.

Класифікацію зобов'язань за різними ознаками можна представити у наступній таблиці (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1 – Класифікація зобов'язань

Класифікаційна ознака	Вид зобов'язань	Коротка характеристика
За складністю	Прості	Погашаються одним платежем
	Складні	Включає первинне зобов'язання та набір вторинних зобов'язань
За визначеністю у часі	Обмежені у часі	Строк виконання зобов'язання визначений у часі
	Безстрокові	Строк виконання зобов'язання не визначений у часі
За забезпеченістю виконання зобов'язань	Забезпечені	Виконання яких забезпечено заставою
	Незабезпеченні	Виконання яких не забезпечено
Залежно від підстави виникнення зобов'язань	Договірні	Постають з угоди, домовленості сторін
	Позадовірні	Виникають незалежно від волі учасників угоди
За способом погашення	Монетарні	Відображають суму грошових коштів, що підлягають сплаті кредиторам

	Немонетарні	Зобов'язання поставити товари або надати послуги визначеної кількості та якості
За часом виникнення	Теперішні	Виникають в результаті операцій та інших подій у минулому періоді
	Майбутні	Визначаються рішенням керівництва придбати активи в майбутньому та не є причиною для утворення справжнього зобов'язання. Рішення про придбання активів у майбутньому не призводить до виникнення поточних зобов'язань, зони виникають лише тоді, коли актив доставлено або коли укладено договір, який не підлягає скасуванню, на його придбання. Однак, якщо зобов'язання базуються на щорічних закупках або носять постійний характер, підприємство може визнати в якості заборгованості майбутні виплати
За терміном погашення	Довгострокові	Включають отримані позики, випущені облігації, видані закладні, векселі видані, зобов'язання по оренді тощо, якщо вони розраховані на строк погашення більше одного року
	Короткострокові	Зобов'язання, що задовольняються за допомогою використання поточних активів або створення інших короткострокових зобов'язань (заборгованість із розрахунків з бюджетом за податками та іншими платежами, кредиторська заборгованість постачальникам і підрядникам за отримані від них товари, роботи, послуги; заборгованість з оплати праці; заборгованість зі страхування; авансові платежі замовників; короткострокові кредити банку; нараховані до сплати дивіденди, відсотки тощо)
За можливістю оцінки	Фактичні	Виникають як наслідок договірних відносин або законодавчих актів, їх суму можна оцінити досить точно. Фактичні зобов'язання поділяються на два види: документальні та враховані.
	Оціночні	Сума оціночних зобов'язань не може бути визначена до настання визначеної дати. До оціночних включаються зобов'язання перед бюджетом за податками
	Умовні (неіснуючі, потенційні)	Зобов'язання, спричинені умовними фактами господарського життя. Умовні зобов'язання не обліковуються в основній інформаційній сукупності та не відображаються у фінансових звітах, вони розкриваються у вигляді приміток.

Погашення зобов'язання може відбутися: сплатою грошових коштів в готівковій або безготівковій формі; розрахунками в кредит; передачею інших активів; наданням послуг; заміною зобов'язання іншим; перетворенням зобов'язання на капітал; відмовою кредитора від своїх прав або позбавленням їх. Використання

безготівкової, готівкової або кредитної форми порядку розрахунків між утримувачем коштів і платником визначається договором.

Для визнання зобов'язань повинні бути дотримані дві умови відповідно до П(С)БО 11:

- 1) оцінка їх може бути достовірно визначена;
- 2) існує ймовірність зменшення економічних вигод внаслідок їх погашення.

В П(С)БО 11 "Зобов'язання" відсутнє визначення критеріїв визнання того чи іншого виду зобов'язань. Зобов'язання виникають на балансі підприємства та відображаються у фінансовій звітності в наступних випадках:

- при визнанні активу, придбаного в борг;
- при створенні забезпечення за рахунок витрат (резерв на оплату відпусток та інші забезпечення) звітного періоду, що супроводжується збільшенням витрат та збільшенням зобов'язань;
- при зменшенні забезпечення та збільшенні зобов'язання [14].

Класифікацію зобов'язань для їх відображення в бухгалтерському обліку відповідно до П(С)БО 11 наведено на табл. 1.2.

Поточні зобов'язання погашаються за рахунок поточних активів, до яких належать грошові кошти та інші ресурси, щодо яких можна вважати, що вони будуть перетворені на грошові кошти чи використані протягом року з дати складання бухгалтерського балансу або протягом нормального операційного циклу підприємства (із двох термінів обирають триваліший).

Надання визначення довгостроковим зобов'язанням можна відобразити за допомогою рисунка 1.1.

Частина довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню в термін до 12-ти місяців з дати балансу, відображається у складі поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями.

Оцінка зобов'язань відіграє значну роль при формуванні облікової політики підприємства. Застосування принципу обачності, що передбачає використання в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню сум визнаних зобов'язань, є важливим при оцінці зобов'язань. Завдяки дії принципу

безперервності оцінка зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме й надалі.

Таблиця 1.2 – Класифікація зобов'язань відповідно до П(С)БО 11

Зобов'язання	
Поточні зобов'язання	Зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу, або повинні бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу: <ul style="list-style-type: none"> - короткострокові кредити банків; - поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; - короткострокові векселі видані; - кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи; - поточна заборгованість за розрахунками за авансами одержаними, з бюджетом та позабюджетними платежами, оплати праці, з учасниками, внутрішніми розрахунками, інші поточні зобов'язання.
Довгострокові зобов'язання	Всі зобов'язання, які не є поточними: <ul style="list-style-type: none"> - довгострокові кредити банків; - інші довгострокові фінансові зобов'язання; - відстрочені податкові зобов'язання;
Забезпечення	зобов'язання, з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу: <ul style="list-style-type: none"> - додаткове пенсійне забезпечення; - виконання гарантійних зобов'язань; - реструктуризація; - виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів.
Не передбачені зобов'язання	<ul style="list-style-type: none"> - зобов'язання, яке може виникнути внаслідок минулих подій, та існування якого буде підтверджено лише коли (не) відбудеться одна чи більше невідзначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю - теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити
Доходи майбутніх періодів	Доходи, одержані підприємством у звітному періоді, але такі, що відносяться до наступних періодів

За П(С)БО 11 "Зобов'язання" в Балансі (ф. № 1) всі поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення, тобто у фінансовій звітності в розділі поточних зобов'язань відображається сума, яка буде фактично сплачена при погашенні такого зобов'язання.

Визначення теперішньої вартості залежить від умов і виду зобов'язання. За теперішньою вартістю відображаються довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки: суми довгострокових кредитів облігаційних позики довгостро-

кових відсоткових векселів; платежів за довгостроковою орендою; позик небанківських фінансово-кредитних установ підлягають дисконтуванню.

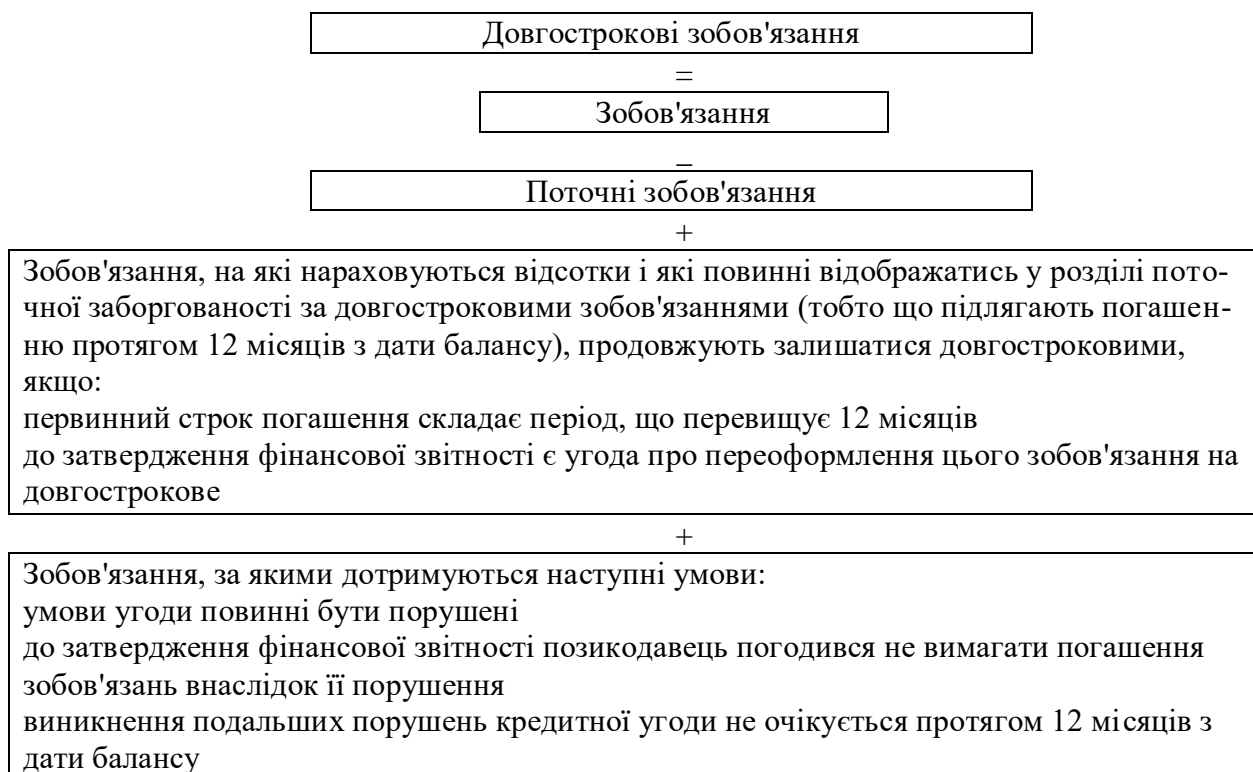

Рисунок 1.1 – Надання визначення довгостроковим зобов'язанням

У П(С)БО 11 "Зобов'язання" щодо оцінки зазначено наступне. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення [14].

Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу.

Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

Дисконтована оцінка зобов'язання - це вартість майбутнього платежу. Визначення дисконтованої вартості засновано на розумінні того, що з економічної точки зору сума коштів, яка буде витрачена підприємством в майбутньому, менше суми коштів, витрачених підприємством сьогодні.

Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

1.2. Методологічні засади обліку поточних зобов'язань

Облік розрахунків з постачальниками й підрядниками

Бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками й підрядниками ведеться на рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками й підрядниками". Організація, що поставляє сировину, матеріали й інші товарно-матеріальні цінності, а різні види, що також виявляють, послуг (відпустка води, пари, електроенергії й ін.) і виконуючі різні роботи, називаються постачальниками й підрядниками. На рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками й підрядниками" відображаються безготівкові розрахунки між підприємствами й організаціями за продукцію, товарно-матеріальні цінності, роботи й послуги. За дебетом цього рахунку відображаються суми оплачених рахунків, по кредиту враховується сума акцептованих рахунків на матеріальні цінності, виконані роботи й послуги. Рахунок 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" має два субрахунки:

- 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками"
- 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками"

На субрахунку 631 "розрахунки з вітчизняними постачальниками" ведеться облік розрахунків з вітчизняними постачальниками й підрядниками за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. На субрахунку 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками" ведеться розрахунок з іноземними постачальниками й підрядниками за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Аналітичний облік ведуть по окремих рахунках постачальників і підрядників, фактам вступу невідфактурованих поставок або оплати, що не отримали матеріальних цінностей у розрізі постачальників і підрядників. Для перевірки відповідності даних аналітичного обліку синтетичні записів з карток переносять в оборотну відомість [28].

Сума по оборотній відомості повинна відповідати сальдо по рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками й підрядниками". У бухгалтерії підприємства ве-

деться облік по постачальникам. Рахунок 63 "Розрахунки з постачальниками й підрядниками " використовується в бухгалтерському обліку для наступних цілей:

а) для відбиття розрахунків за отримані товарно-матеріальні цінності, розрахункові документи на які підлягають оплаті через банк;

б) для відбиття розрахунків за виконані роботи й послуги;

в) для відбиття розрахунків за товарно-матеріальні цінності, роботи й послуги, по яких розрахункові документи від постачальників або підрядників не здійснилися;

г) для відбиття розрахунків по перевезеннях, а також усім видам послуг зв'язки .

Облік розрахунків з постачальниками й підрядниками ведеться в журналі - ордері №6 при журнально-ордерній формі обліку. У журналі - ордері №6 синтетичний облік розрахунків з постачальниками й підрядниками сполучається з аналітичним обліком, який забезпечує одержання наступної інформації: даних про заборгованість постачальникам по розрахункових документах, строк оплати яких не настав ; по неоплаченим у строк розрахункових документах; по невідфактурованих поставках ; по виданих векселях, строк оплати яких не настав ; по прострочених векселях.

Рахунок "Розрахунки з постачальниками та підрядниками " кореспондує з рахунками наведеними у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3. Кореспонденція за дебетом та кредитом рахунку 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”:

За дебетом з кредиту рахунків	За кредитом з дебету рахунків
24 “Брак у виробництві”	15 “Капітальні інвестиції”
30 “Каса”	20 “Виробничі запаси”
31 “Рахунки в банках”	21 “Тварини на вирощуванні і відгодівлі”
34 “Короткострокові векселі одержані”	22 “МШП”
36 “Розрахунки з покупцями і замовниками”	24 “Брак у виробництві”
37 “Розрахунки з різними дебіторами”	28 “Товари”
41 “Пайовий капітал”	30 “Каса”
46 “Неоплачений капітал”	31 “Рахунки в банках”
48 “Цільове фінансування і цільові надходження”	39 “Витрати майбутніх періодів”
50 “Довгострокові позики”	47 “Забезпечення майбутніх періодів”
51 “Довгострокові векселі видані”	64 “Розрахунки за податками і платежами”
52 “Довгострокові зобов’язання за облігаціями”	68 “Розрахунки за іншими операціями”
55 “Інші довгострокові зобов’язання”	80 “Матеріальні витрати”
60 “Короткострокові позики”	84 “Інші операційні витрати”
62 “Короткострокові векселі видані”	85 “Інші витрати”
68 “Розрахунки за іншими операціями”	91 “Загально-виробничі витрати”
70 “Доходи від реалізації”	92 “Адміністративні витрати”
71 “Інший операційний дохід”	93 “Витрати на збут”
74 “Інші доходи”	94 “Інші витрати операційної діяльності”
	99 “Надзвичайні витрати”

Розрахунки за виконані роботи з підрядниками

Капітальне будівництво різних об'єктів виробничого й невиробничого призначення на підприємствах може здійснюватися трьома способами: підрядним, господарським і змішаним. При підрядному способі будівництва будівельно-монтажні роботи виконуються спеціалізованими будівельними організаціями на основі договорів підряду, укладених із замовниками. При господарському способі будівництва будівельно-монтажні роботи здійснюються безпосередньо силами й засобами самих інвесторів без залучення підрядних будівельних організацій. Змішаний спосіб будівництва - це спосіб, коли основні будівельно-монтажні роботи здійснюються силами й засобами самих забудовників, а для виконання частини

робіт на договірних умовах залучаються підрядні будівельно-монтажні спеціалізовані організації. Однак незалежно від способу ведення будівництва виконаний обсяг робіт повинен фінансуватися або кредитуватися, тобто оплачуватися установою банку виконавцеві робіт за рахунок засобів замовника, передбачених на цю мету. В основі фінансування будівництва при підрядному способі ведення робіт лежить договір підряду, що полягає між підрядником і замовником. Замовник - юридичне (фізичне) особа, яка робить замовлення, становить контракт, контролює хід будівництва, ухвалює закінчені роботи. Підрядник – юридичне (фізичне) особа, що виконує будівельні й інші роботи в замовника на умовах підряду. Договір підряду – письмова угода між підрядником і замовником про взаємні зобов'язання по виконанню певного виду будівельних і інших робіт, з одного боку, і їх оплаті, з іншої сторони. У договорах підряду, що полягають між підрядниками й замовниками, вказуються обсяги виконуваних робіт, умови й строки їх виконання, права й обов'язки сторін, порядок розрахунків за виконані будівельно-монтажні роботи та ін. Договір підряду полягає на будівництво нових, реконструкцію і розширення діючих об'єктів, включених у плани капітальних вкладень і в титульні списки. Виконання підрядними організаціями будівельно-монтажних робіт і фінансування їх при відсутності договору забороняється. На підставі укладеного договору замовник передає підрядникові необхідну, затверджену відповідним чином проектно-кошторисну документацію й підрядник приступає до виконання будівельно-монтажних робіт на відповідному об'єкті, будівництві. Підрядник зобов'язаний за договором підряду побудувати передбачений планом об'єкт відповідно до затвердженої на нього проектно-кошторисною документацією якісно й у встановлений строк. Замовник же зобов'язано забезпечити своєчасне фінансування будівництва відповідно до виконуваних обсягів будівельно-монтажних робіт у межах їх обсягів, передбачених проектно-кошторисною документацією, а також здійснювати контроль і технічний нагляд за відповідністю обсягу, вартості і якості виконаних робіт проектам і кошторисам.

Основним у змісті фінансування й кредитування капітального будівництва є

порядок оплати виконаних будівельно-монтажних будівельно-монтажні робіт. При підрядному способі будівництва розрахунки між замовником і підрядником проводиться за договірними цінами відповідно до укладених контрактами й чинним законодавством. Розрахунки за виконані будівельно-монтажні роботи можуть здійснюватися за будівництво, об'єкт у цілому або шляхом проміжних платежів за етапи, черги, комплекси робіт, конструктивні елементи, окремі види робіт і послуг, фактичні витрати підрядника і т.д. Остаточний розрахунок з підрядником за виконані їм роботи на будівництві й об'єкті проводиться після твердження акту державної приймальної комісії про приймання їх в експлуатацію на основі договірних цін на будівництво, яке визначаються замовниками й підрядниками при вивченні контракту. При цьому остаточні розрахунки проводяться у двотижневий строк, після підписання акту на приймання закінченого об'єкта.

Оплата виконуваних об'єктів будівельно-монтажних робіт і кінцеві розрахунки по закінченому будівництвом об'єкту проводяться замовником з рахунку, на якому концентруються відповідні засоби, призначені для фінансування даного виду капітальних вкладень. У розрахунках замовника з підрядником за виконані будівельно-монтажні роботи зі спорудження (будівництвом) об'єктів є особливість. Ця особливість полягає в тому, що у випадках, передбачених контрактом, замовник перераховує підрядникові аванс. Розмір авансу не може перевищувати 30 % вартості річного обсягу робіт [51].

Сума виданого авансу виключається потім із суми оплати вартості прийнятого в експлуатацію об'єкта. При господарському способі виконання будівельно-монтажних робіт їх оплата може здійснюватися двома методами: по елементах витрат і в міру виконання обсягу будівельних робіт. Вибір того або іншого методу оплати робіт здійснює інвестор за узгодженням з установою банку. Оплата будівельно-монтажних робіт з мері фактичного їхнього виконання проводиться, як правило, щомісяця по платіжних дорученням інвестора, які виписуються на підставі актів (рахунків), що складаються на виконувани обсяги робіт. Засобу в цьому випадку перелічуються з рахунку по облікові засобів на дану мету із наступним їхнім віднесенням на рахунок по облікові відповідного виду джерел фінансування

капітальних вкладень. При змішаному способі будівництва оплата виконуваних робіт відбувається в такому порядку: за роботи, виконані господарському способом, - в порядку, як і при господарському способі, а за роботи, виконуваних підрядним способом, - в порядку, як при підрядному способі. Закінчені будівництвом, оплачені за рахунок відповідних джерел і прийняті в експлуатацію об'єкти оприбутковуються до складу основних засобів. У процесі фінансово - господарської діяльності підприємства виникає необхідність урахувати розрахунки претензійного характеру, борги по недостачах, розтратах і розкраданням.

Розрахунки за претензіями

На субрахунку 374 "Розрахунки за претензіями" ведеться облік розрахунків за претензіями, пред'явленим постачальникам, підрядникам, транспортним і іншим організаціям, а також по пред'явлених на них і визнаних штрафам, пеням, неустойкам. По дебету цього рахунку відображаються розрахунки:

- по претензіях до постачальників і підрядникам, транспортним організаціям при виявленні на їхніх рахунках невідповідності цін і тарифів, передбачених договорами, а також при виявленні арифметичних помилок;

- по претензіях до постачальників матеріалів, товарів за виявлені невідповідної якості технічним умовам, обумовленим договором;

- по претензіях до постачальників, транспортних і інших організацій за недостачу вантажів;

- по претензіях за шлюб і простій, що виник з вини постачальників;

- по претензіях до установ банку по сумах, помилково списаних, пері - чисельним з розрахункового рахунку;

- по штрафам, піні, неустойках, стягнених з постачальників, підрядників.

Аналітичний і синтетичний обліки руху коштів на рахунку 374 "Розрахунки за претензіями" ведуться по Д-ту в журналі-ордері №8 і по Д-ту у відомості №8 по кожному дебітору, а при спрощеній формі обліку – у відомості № В-5. Підставою для записів операцій по цьому рахункові служать: акти прийому вантажів, рішення арбітражних органів, письмова угода постачальників на задоволення пре-

тензій, а також виписки банку на, що зробили суми в порядку задоволення претензій.

Облік розрахунків по інших операціях

Для обліку розрахунків по інших операціях використовується рахунок 68 "Розрахунки по інших операціях". Даний рахунок має наступні субрахунку:

681 "Розрахунки по авансах отриманим".

682 "Внутрішні розрахунки".

683 "Внутрішньогосподарські розрахунки" 684 "Розрахунки по нарахованих відсотках".

685 "Розрахунки з іншими кредиторами".

Основні бухгалтерські проводки з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Основні бухгалтерські проводки з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

№ п/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Списано кредиторську заборгованість внаслідок виявлення браку, здійсненого з вини постачальника	63	24
2	Погашено кредиторську заборгованість грошовими коштами	63	30,31
3	Оплачено заборгованість за відвантажену продукцію на погашення кредиторської заборгованості	63	36
4	Проведенні розрахунки по купівлі продукції через підзвітну особу	63	37
5	Збільшено суму пайового капіталу на суму заборгованості перед постачальником	63	41
6	Оплачено заборгованість передачею отриманого короткострокового векселю	63	24
7	Зарахування заборгованості за товари, послуги перед постачальниками в рахунок погашення їхньої заборгованості по внесках до статутного капіталу	63	46
8	Погашена заборгованість перед постачальниками за рахунок цільового фінансування	63	48
9	Заборгованість оформлена довгостроковою позикою	63	50

Продовження тал. 1.4.

1	2	3	4
10	Видано довгостроковий вексель або облигацію в рахунок погашення кредиторської заборгованості	63	51,52
11	Кредиторська заборгованість оформлена довгостроковою позикою	63	60
12	Видано короткостроковий вексель в рахунок погашення кредиторської заборгованості	63	62
13	Відображено курсову різницю при розрахунках з іноземними постачальниками	63	714
14	Списано прострочену кредиторську заборгованість	63	717
15	Капіталовкладення, виконанні підрядним способом	15	63
16	Відображення кредиторську заборгованість перед підрядниками за виправлення браку	24	63
17	Оприбутковано матеріали, МШП, товари, що надійшли від постачальників	20,23, 28	63
18	Виконанні роботи, надані послуги підрядникам	23	63
19	Виконанні роботи, надані послуги		
	• Загальновиробничого характеру	91	63
	• Загальногосподарського характеру	92	63
	• Пов'язанні зі збутом	93	63
20	Нараховані фінансові санкції-зобов'язання перед постачальниками і підрядниками	94	63
21	Виконанні роботи з ліквідації наслідків надзвичайних подій підрядниками	99	63
22	Виконанні роботи, які відносяться до майбутніх періодів	39	63
23	Зараховано в погашення заборгованість отриманий аванс	681	63
24	Відображено суму недостачі при оприбуткуванні на склад цінностей від постачальника	374	63

До «поточних зобов'язань відносять такі, які будуть погашені впродовж операційного циклу або повинні бути погашені впродовж дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу» [14].

Перелік поточних зобов'язань є більш розгалуженим та потребує перманентного обліку і суцільного контролю, щоб не допустити порушень умов, у тому числі договірних, які призведуть до зайвих витрат суб'єкта.

Крім того, поточні зобов'язання відображаються у фінансовій звітності, що надає можливість оцінити наявність та динаміку даного виду заборгованостей, що

представлено «у IV розділі «Поточні зобов'язання» Пасиву Балансу». Методологія обліку зобов'язань у суб'єкта соціально-економічної діяльності передбачає використання синтетичних рахунків, на яких відображаються різні види заборгованостей. При цьому важливим сегментом обліку є впровадження аналітичних рахунків для деталізації інформації та постійного моніторингу за наявністю та станом боргів підприємства.

В Плані рахунків бухгалтерського обліку зобов'язання суб'єкта соціально-економічної діяльності відображаються на рахунках відповідних класів, а саме: п'ятому та шостому [49].

Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», структура якого представлена на рис. 1.1

Рис. 1.1. Структура рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» суб'єкта соціально-економічної діяльності

Зауважимо, що відображення нарахованих податків та обов'язкових платежів здійснюється за допомогою рахунка 64 з відкриттям відповідних субрахунків у суб'єкта соціально-економічної діяльності. Структура рахунку 64 представлена на рис. 1.2.

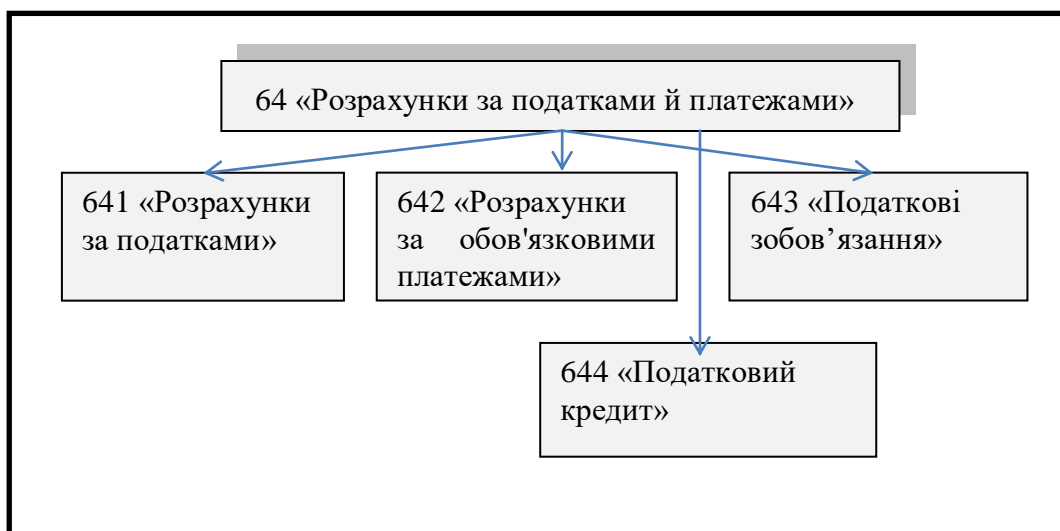

Рис. 1.2. Загальна характеристика рахунка 64 «Розрахунки за податками й платежами» у суб'єкта соціально-економічної діяльності

«На субрахунок 643 «Податкові зобов'язання» ведеться облік суми податку на додану вартість, визначену, виходячи із суми одержаних авансів (попередньої оплати) за готову продукцію, товари, інші матеріальні цінності та нематеріальні активи, роботи, послуги, що підлягають відвантаженню (виконанню)» [51].

Важливо, що «субрахунок 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» використовується для реєстрації розрахунків щодо податків та платежів, які супроводжують господарські операції» [28].

В умовах кризових ситуацій суб'єкти соціально-економічної діяльності для розрахунків можуть використовувати короткострокові векселя, які погашаються у встановлений термін та можуть бути на платній або безкоштовній основі. Облік короткострокових векселів виданих ведеться на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані», до якого за необхідністю відкриваються субрахунки. Побудова даного рахунку представлена на рис. 1.3

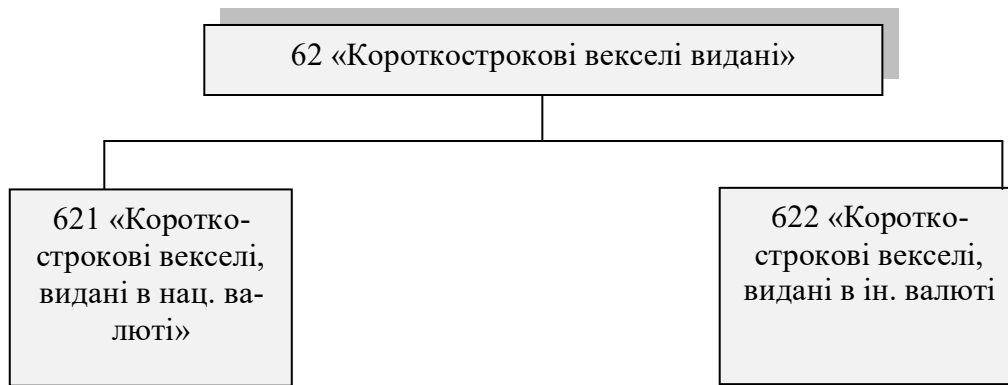

Рис. 1.3. Базова структура рахунка 62 «Короткострокові векселі видані» у суб'єкта соціально-економічної діяльності

Відображення інформації щодо стану розрахунків з нарахування та виплати заробітної плати здійснюється на основі рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», якій є зручним для віддзеркалювання наявних рухів, схематично який відображено на рис. 1.4.

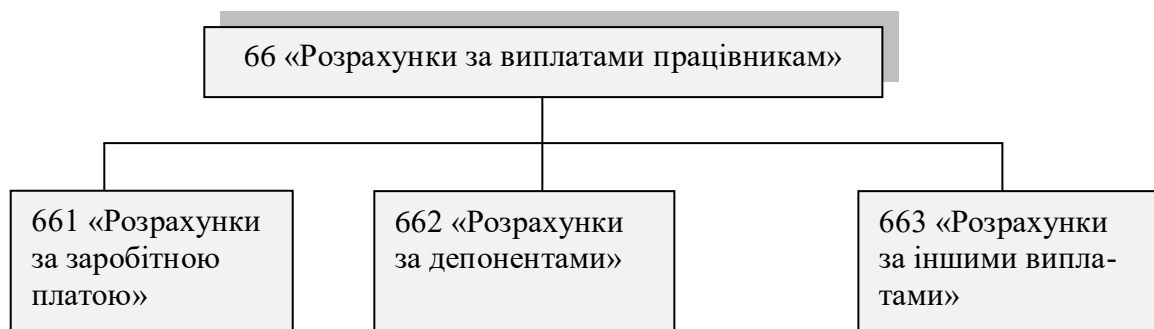

Рис. 1.4. Загальна структура рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» у суб'єкта соціально-економічної діяльності

Впровадження субрахунків є важливим кроком на шляху удосконалення облікового процесу. Саме тому «субрахунок 661 «Розрахунки за заробітною платою» призначений для обліку розрахунків з оплати праці з персоналом, який належить як до облікового, так і до необлікового складу підприємства (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо). У свою чергу, на субрахунку 662

«Розрахунки за депонентами» ведеться облік розрахунків за нарахованими, але не одержаними персоналом у встановлений строк сумами з оплати праці» [28].

Субрахунок 663 «Розрахунки за іншими виплатами» призначений для обліку розрахунків за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема, допомога з часткового безробіття, допомога з тимчасової непрацевдатності.

1.3. Наукові основи, економічний зміст та завдання аналізу зобов'язань на підприємстві

Система управління суб'єктом соціально-економічної діяльності потребує детальної інформації для прийняття ефективних рішень, що можливо лише на основі отримання аналітичних даних. Проведення аналізу зобов'язань є важливим етапом та вимагає від виконавців ритмічної роботи з виявленням проблемних аспектів, враховуючи кризові та нестійкі умови функціонування. При цьому важливим постає питання визначення сутності та змісту аналізу, з виокремленням стратегічних напрямків та оперативних завдань щодо конкретного підприємства. Показники фінансового стану, які характеризують рівень платоспроможності, надають можливість оцінити потужності та потенціальні можливості суб'єкта соціально-економічної діяльності в умовах кризового стану національної економіки.

Проблемам сутності та процедури аналізу заборгованостей суб'єктів соціально-економічної діяльності присвячені роботи українських та зарубіжних науковців, а саме: І.Д. Фаріон, І.В. Головка, Ю.М. Мельник, Л.О. Волощук, Є.І. Масленников, О.О. Шеремет, М. Гольцберга, К. Калніна, Х. Рамперсада, М. Ф. Ван Бреда, М. В. Корягін, Є.В. Мних, С.В. Тютюнник, І.О. Школьник, Я. Д. Крупка, Л. Г. Ловінська, Н. М. Малюга, Я. В. Соколов, Є. С. Хендриксен, В. Г. Швець, Ф.Ф. Бутинець, В.В. Собко, О.М. Брадул, Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, С.В. Черкасова та ін. Але незважаючи на такий спектр досягнень, питання аналізу зобов'язань суб'єкта соціально-економічної діяльності досі є актуальними та потребують детального дослідження та узагальнення.

Зауважимо, що проведення аналізу зобов'язань суб'єктів соціально-економічної діяльності є необхідною умовою ефективного управління, незалежно

від форми власності, видів діяльності. При цьому стратегічною метою аналізу зобов'язань є оцінка наявного залученого капіталу, моніторинг структури зобов'язань, діагностика факторного середовища та виявлення потенційних можливостей щодо погашення і зменшення частки залученого капіталу в загальних джерелах формування господарських засобів.

На думку науковців, «оцінка вартості будь-якого суб'єкта господарювання – це важлива економічна робота, цілеспрямований процес визначення вартості майна суб'єктів у грошовому виразі з урахуванням реального і потенційного доходу на певну дату» [44].

Питання визначення достовірної оцінки позикового капіталу часто піднімаються науковцями на різних етапах, що є суттєвим аспектом для суб'єктів господарювання. При цьому визначення підходу оцінки є важливим для оперативного управління та прийняття управлінських рішень.

На думку науковців, «позиковий капітал є носієм фактору ліквідності, під якою розуміється ступінь наближення інструменту його залучення до грошової форми. Така характеристика визначає мобільність позикового капіталу підприємства як фактору виробництва та інвестиційного ресурсу. При цьому визначається пряма залежність між ліквідністю позикового капіталу та його ціною: високий рівень ліквідності інструменту залучення позикового капіталу обумовлює його високу ціну. Позиковий капітал як об'єкт тимчасової переваги передбачає виникнення альтернатив його застосування підприємством у системі фінансування фінансово-господарської діяльності на різних етапах життєвого циклу – утворення, функціонування та ліквідація. Відповідно на кожному із цих етапів менеджмент та/або власники підприємства-позичальника здійснюють вибір між використанням певних форм та обсягів позикового капіталу та повною відмовою від нього» [51].

З точки зору «Е. С. Хендріксена і М. Ф. Вана Бреда оцінка – це спосіб присвоєння числового значення показнику або властивості об'єкта, наприклад, такого, як актив, діяльність фірми, продукції. На думку Л. Г. Ловінської оцінку представляє собою складову методу бухгалтерського обліку, за допомогою якої здійс-

нюється вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку, створення якісних характеристик обліково-економічної інформації та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства й ефективності його менеджменту» [44].

Важливим елементом з точки зору аналітиків є моніторинг, оцінка та аналіз кредиторської заборгованості, яка займає найбільшу питому вагу найчастіше у складі поточних зобов'язань.

Зауважимо, що «управління кредиторською заборгованістю підприємства, на нашу думку, необхідно розробити стратегію залучення й використання кредитних ресурсів. Вона повинна включати в себе визначення оптимального розміру відсоткової ставки банківських кредитів, яка б збільшувала рентабельність вкладеного капіталу. Залучення позикових засобів в оборот підприємства – явище нормальне. Саме це сприяє тимчасовому поліпшенню фінансового стану за умови, що вони не заморожуються на тривалий час в обороті і своєчасно повертаються, інакше може виникнути прострочена кредиторська заборгованість, що, часто призводить до виплати штрафів і погіршення фінансового положення [90].

Визначення підходів до етапів проведення економічного аналізу поточних зобов'язань викликає певні суперечності, але при цьому можна чітко зрозуміти, що послідовність кроків аналітичних процедур суттєво впливає на отримання необхідних даних для прийняття ефективних управлінських рішень.

Підкреслимо, метою аналізу зобов'язань суб'єкта соціально-економічної діяльності є моніторинг та детальна оцінка позикового капіталу, а також векторів його використання та діагностики структури, що впливає на загальне фінансове становище суб'єкта.

Зазначимо, що «позиковий капітал задля аналізування визначається щодо однієї зі складових капіталу підприємства, що є джерелом утворення активів, а не як його заборгованість, що потребує оцінювання природи утворення, термінів та джерел погашення. При цьому аналіз позикового капіталу буде найбільш повним та результативним у разі його здійснення за наступною схемою:

- аналіз структури та динаміки позикового капіталу підприємства; оцінювання оборотності кредиторської заборгованості;
- визначення ролі позикового капіталу у формуванні капіталу підприємства;
- оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі аналізу структури власного капіталу та зобов'язань;
- аналізування фінансової рівноваги між активами підприємства та джерелами їхнього утворення;
- оцінювання впливу поточних зобов'язань на величину показників ліквідності» [29].

Крім того, науковці та аналітики визначають наукові підходи до проведення аналізу позикового капіталу суб'єкта соціально-економічної діяльності, враховуючи власні позиції та сучасність впливу проблем. Представлені підходу надають можливість обрати найбільш ефективний та раціональний варіант проведення економічного аналізу зобов'язань, враховуючи всі контрольовані та неконтрольовані фактори.

Зауважимо, що аналіз позикового капіталу виконує певні функції, які співвідносяться із переліком задач системи управління. Серед базових функцій аналізу зобов'язань суб'єкта соціально-економічної діяльності відносять: діагностичну, аналітично-оціночну, прогнозну на стратегічну, які забезпечують формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління.

Визначення задач та оперативних завдань аналізу є важливим етапом організації та проведення відповідних процедур, що здійснюється за допомогою системного підходу, коли кожен елемент позикового капіталу визначається як система зі своїми властивостями; об'єктивного принципу з достовірною оцінкою результатів діяльності суб'єкта господарювання за відповідні періоди; оперативних дій, що надає можливість на основі даних аналізу приймати рішення, попереджуючи негативні наслідки; перманентного механізму з регулярним визначенням часових секторів; пріоритетного вектору оцінки контрольованих та неконтрольованих факторів в умовах кризового стану національної економіки.

Проведення аналізу зобов'язань підприємства здійснюється за допомогою певного переліку показників, які віддзеркалюють фінансовий стан та визначають, які є слабкі місця у даного суб'єкта соціально-економічної діяльності.

На думку, науковців «середня тривалість використання поточних зобов'язань подається Є. В. Мнихом та Г. В. Савицькою, але остання у чисельнику середні залишки кредиторської заборгованості множить ще на дні періоду, за який проводиться аналіз». На відміну від нього, з іншого боку, Г.В. Савицька «застосовує показник суми погашення поточних зобов'язань за звітний період» [41].

Таким чином, враховуючи наукові підходи та позиції, можливо виокремити наступні завдання аналізу зобов'язань суб'єкта соціально-економічної діяльності:

- перманентна оцінка наявності та стану позикового капіталу підприємства;
- визначення базових джерел формування позикового капіталу;
- оцінка структури та динаміки позикового капіталу суб'єкта господарювання;
- визначення періодичності та пріоритетності погашення зобов'язань з метою уникнення додаткових фінансових витрат;
- формування аналітичної інформації для ефективного управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання, враховуючи вплив контрольованих та неконтрольованих факторів.
- моніторинг впливу трансформацій у складі позикового капіталу;
- оцінка впливу стану позикового капіталу на рівень фінансової стійкості та незалежності суб'єкта соціально-економічної діяльності.

Зазначимо, що проведення аналізу поточних та довгострокових зобов'язань суб'єкта господарювання забезпечує систему управління важливою та необхідною інформацією для оптимального використання фінансових ресурсів з подальшим функціонуванням та розвитком.

1.4. Методологічні засади аналізу зобов'язань на підприємстві

Результативність економічного аналізу залежить від певних аспектів, до яких можливо віднести: джерела інформації, виконавців та їх професійність, а та-

кож обрану методику аналізу, до якої відносять системні методи та процедури розрахунку відповідних показників.

Зазначимо, що аналітичне дослідження зобов'язань підприємства передбачає використання певної методики як сукупності правил, прийомів та методів вивчення та опрацювання фінансової інформації. Основними методами аналізу зобов'язань підприємства є горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний та факторний [41].

Необхідною умовою ефективного управління суб'єкта господарювання є налагоджений процес отримання аналітичної інформації про стан власного та позикового капіталу. Саме тому аналіз зобов'язань є важливим етапом проведення фінансово-економічного аналізу, що у свою чергу потребує системних дій та використання ефективних методів. Наявність у суб'єкта господарювання позикового капіталу потребує постійного моніторингу та контролю з боку фінансового керівництва. Тому вибір варіанту проведення аналізу є важливим кроком в процесі отримання аналітичної інформації.

Аналіз зобов'язань можна розділити на два полюси: зовнішній та внутрішній, кожен з яких проводиться відповідними структурами з окремою метою. Зауважимо, що зовнішній аналіз спрямований зовнішніх користувачів, використання інформації яких значно обмежена.

На відміну від попереднього, внутрішній аналіз забезпечують аналітики суб'єкта господарювання, формуючи при цьому систему обліково-аналітичного забезпечення.

Зауважимо, що «виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, розроблених з метою забезпечення однозначності підходів при оцінці фінансово-господарського стану підприємств, виявленні ознак поточної, критичної чи надкритичної їх неплатоспроможності, рекомендовано використовувати коефіцієнт неплатоспроможності, який визначається як різниця між сумою наявних у підприємства грошових коштів, їх еквівалентів та інших високоліквідних активів і його поточних зобов'язань».

Процедури аналізу зобов'язань підприємства пов'язані перш за все із завданнями, які необхідно вирішити та надати необхідну оброблену інформацію для груп користувачів. При цьому можливо використовувати горизонтальний, вертикальний аналіз, системні індикатори та факторні коефіцієнти, які забезпечують всебічний розгляд наявності та стану позикового капіталу.

Проведення аналізу зобов'язань здійснюється із дотриманням певних етапів, які включають проведення горизонтального, вертикального та трендового аналізу на основі даних фінансової звітності суб'єкта соціально-економічної діяльності.

Основні етапи аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання, які супроводжуються використанням прийомів, способів та методів, представлені на рис. 1.5.

На основі проведеного аналізу управління підприємством може визначити оптимальну структуру джерел формування господарських засобів, враховуючи вплив контрольованих та неконтрольованих факторів та стан національної економіки, відносини із контрагентами та фінансовими установами.

На основі проведеного аналізу управління підприємством може визначити оптимальну структуру джерел формування господарських засобів, враховуючи вплив контрольованих та неконтрольованих факторів та стан національної економіки, відносини із контрагентами та фінансовими установами.

Зауважимо, що дуже важливим для нормативного функціонування та часткової можливості розвитку суб'єкта є саме збалансування часток власного та залученого капіталу, що забезпечить контроль над ресурсами і потенціалом. Безконтрольне зростання позикового капіталу може призвести до складного фінансового стану з подальшою загрозою банкрутства, що складно виправити на крайніх стадіях, але можливо вплинути на ситуацію на самому початку, в чому допомагає аналіз зобов'язань.

Представлений механізм проведення аналізу зобов'язань містить певні етапи, які забезпечать формування інформації для прийняття ефективних рішень щодо управління позиковим капіталом.

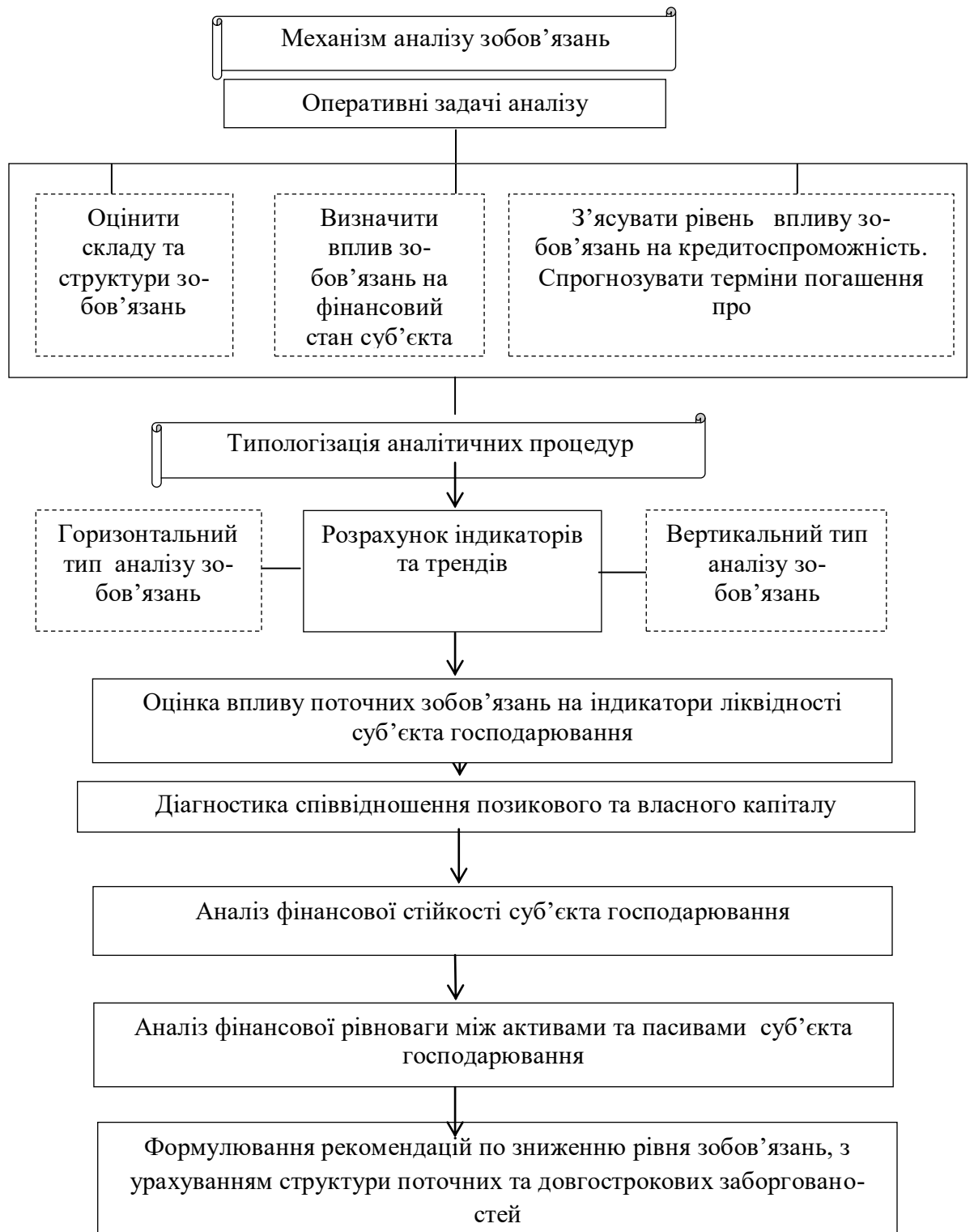

Рис. 1.5. Механізм проведення аналізу зобов'язань суб'єкта господарювання

На основі проведеного аналізу управління підприємством може визначити оптимальну структуру джерел формування господарських засобів, враховуючи вплив контрольованих та неконтрольованих факторів та стан національної економіки, відносини із контрагентами та фінансовими установами.

Зауважимо, що дуже важливим для нормативного функціонування та часткової можливості розвитку суб'єкта є саме збалансування часток власного та залученого капіталу, що забезпечить контроль над ресурсами і потенціалом. Безконтрольне зростання позикового капіталу може призвести до складного фінансового стану з подальшою загрозою банкрутства, що складно виправити на крайніх стадіях, але можливо вплинути на ситуацію на самому початку, в чому допомагає аналіз зобов'язань.

Представлений механізм проведення аналізу зобов'язань містить певні етапи, які забезпечать формування інформації для прийняття ефективних рішень щодо управління позиковим капіталом.

Зауважимо, що проведення факторного аналізу з визначенням контрольованих та неконтрольованих факторів надасть можливість визначити перелік та ступінь впливу відповідних чинників на наявність процесу формування та погашення поточних та довгострокових зобов'язань суб'єкта господарювання.

На думку аналітиків, «важливим методологічним питанням у факторному аналізі є визначення форми залежності між факторами і результативними показниками: функціональна вона чи стохастична, пряма чи зворотна, прямолінійна чи криволінійна. Тут використовуються теоретичний і практичний досвід, а також способи порівняння паралельних і динамічних рядів, аналітичних груп початкової інформації, графічний і -е . Моделювання економічних показників (-е термінування і стохастичне моделювання) також являє собою тяжку методологічну проблему у факторному аналізі, вирішення якої потребує спеціальних знань і практичних навичок у цій сфері» [41].

Аналіз «зобов'язань починають з проведення загального аналізу, який ґрунтується на використанні методів вертикального і горизонтального аналізу. Горизонтальний аналіз дозволяє переглянути позиковий капітал за горизонтальною динамікою, оцінити тенденції змін окремих елементів джерел залучених фінансових ресурсів, визначити, як вони змінюються в абсолютному і відносному значеннях. У свою чергу, вертикальний аналіз забезпечує дослідження зобов'язань за структурою окремих розділів і статей пасиву Балансу суб'єкта господарювання.

Оцінка сучасних методів та підходів підтверджує, що однією із важливих характеристик підприємства є фінансова стабільність суб'єкта соціально-економічної діяльності, яка характеризується певним співвідношенням власних і позикових ресурсів. У свою чергу, відносні показники фінансової стійкості об'єктивно оцінюють ситуацію та надають можливість не тільки діагностувати, але й прогнозувати функціонування та розвиток за допомогою індикаторів.

Підкреслимо, що аналіз «фінансової стійкості на певну дату дозволяє встановити, на скільки раціонально підприємство керує власними та запозиченими коштами протягом періоду, який передував цій даті. Важливо, щоб стан джерел власних та позикових засобів відповідав стратегічним цілям розвитку підприємства, бо недостатня фінансова стійкість може призвести до його неплатоспроможності, тобто відсутності грошових коштів, що необхідні для розрахунків з внутрішніми та зовнішніми партнерами» [41].

Зазначимо, що результативність аналізу позикового капіталу суб'єкта господарювання залежить від якості вихідних даних, а саме, від фінансової та статистичної звітності, а також від вибору методів та способів розрахунків певних індикаторів, які нададуть можливість приймати ефективні управлінські рішення та запобігти погіршенню фінансової незалежності суб'єкта господарювання.

Висновки до першого розділу

Підходи до визначення та формування структури зобов'язань залежать від певних факторів, перелік яких уможливорює з'ясування значення відповідних категорій. Генеза формулювання дефініції зобов'язань має розгалужену систему, яка вимагає системного підходу та авторської оцінки. Зауважимо, що розвиток діяльності формує певну необхідність у коректній та чіткій оцінці зобов'язань, що забезпечує ефективність системи управління потенціалом підприємства.

Різновид підходів до визначення дефініції «зобов'язання» підкреслює зацікавленість науковців та потреби у формуванні теоретичного базису для системи обліку суб'єктів соціально-економічної діяльності, враховуючи кризові та нестабільні умови функціонування.

Обліковий процес зобов'язань базується на чіткому та своєчасному отриманні необхідної інформації щодо виникнення та виду зобов'язань, що є необхідною умовою ефективного управління суб'єктом господарювання. Системне недотримання умов та термінів погашення боргів значно знижує платоспроможність підприємства та суттєво впливає на використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів.

Методологічна та методична підтримка обліку зобов'язань включає перелік нормативно-правових вимог, які забезпечують системність процедур та достовірність інформації про стан поточних та довгострокових зобов'язань.

Процес визнання зобов'язань суб'єкта соціально-економічної діяльності регламентується та виокремлює наступні умови:

- по-перше, оцінка їх може бути достовірно визначена;
- по-друге, існує ймовірність зменшення економічних вигод внаслідок їх погашення.

В Плані рахунків бухгалтерського обліку поточні зобов'язання суб'єкта соціально-економічної діяльності відображаються на рахунках шостого класу.

Проведення аналізу зобов'язань є важливим етапом та вимагає від виконавців ритмічної роботи з виявленням проблемних аспектів, враховуючи кризові та нестійкі умови функціонування. При цьому важливим постає питання визначення сутності та змісту аналізу, з виокремленням стратегічних напрямків та оперативних завдань щодо конкретного підприємства.

Визначення підходів до етапів проведення економічного аналізу поточних зобов'язань викликає певні суперечності, але при цьому можна чітко зрозуміти, що послідовність кроків аналітичних процедур суттєво впливає на отримання необхідних даних для прийняття ефективних управлінських рішень. Необхідною умовою ефективного управління суб'єкта господарювання є налагоджений процес отримання аналітичної інформації про стан власного та позикового капіталу. Саме тому аналіз зобов'язань є важливим етапом проведення фінансово-економічного аналізу, що у свою чергу потребує системних дій та використання ефективних методів.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

На базі орендного підприємства «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» відповідно до Закону України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» та Постанови КМУ № 1218 від 05.11.1997р. «Про прискорення приватизації хлібопропримаймальних підприємств», було засновано відповідно до рішення засновників від 26.12.1997р. № 1476, шляхом перетворення Відкрите акціонерне товариство «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів».

Згідно вимог Закону України «Про акціонерні товариства» та прийнятого рішенням загальними зборами акціонерів від 31.05.2013р. найменування Відкритого акціонерного товариства «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» змінено на ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», затверджено Статут Товариства шляхом викладення у новій редакції.

Товариство є складовою частиною харчової промисловості України.

Товариство створене для здійснення підприємницької діяльності у сфері харчової промисловості з метою отримання прибутку.

Предметом діяльності товариства є після урожайна діяльність та складське господарство.

Продукція, що виробляється харчовими підприємствами, відноситься до товарів першої необхідності, а тому користується постійним попитом (на харчі витрачається половина бюджетів вітчизняних домогосподарств); галузь має тісні інтеграційні зв'язки із сільським господарством, а відтак підвищення ефективності функціонування підприємств, що до неї належать, неможливе без вирішення проблем, які наявні сьогодні в тваринництві та рослинництві (крім того харчова промисловість є постачальником комбікормів для тваринництва); ринок продовольства характеризується значною ємністю, що робить харчову промисловість достатньо привабливою для інвестицій.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» працює на ринку України з 1976 р. – починав у якості елеватору. Тип елеватора – лінійний, тип зберігання – насип. Підприємство користується зерносушарками. На території елеватора здійснюється автоприйняття зерна. Можливе автовідвантаження продукції. Якість зерна контролюється сертифікованою лабораторією. Потужність комбіната – 50 тис.тонн.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» має власну залізничну гілку, це означає, що підприємство:

- здійснює приймання та відвантаження залізничним транспортом;
- має змогу розміщати на території підприємства вагони приватного парку;
- здійснює маршрутні відвантаження залізничних вагонів – два маршрути за добу;
- швидко приймає залізничні вагони – 60 вагонів за добу.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» має 5 діючих автопідйомника, завдяки чому підприємство:

- має можливість приймати до 200 автомашин за добу;
- приймає кілька культур одночасно.

На складах, силосного та звичайного типу, одночасно зберігається до 115 000 тон зернових культур.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснює свою діяльність у приміщеннях які належить йому на праві власності або орендується. ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» повністю забезпечений офісною технікою, транспортними засобами та ліцензійними програмними продуктами.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» належать нежитлові будівлі та споруди, що розташовані за адресою: Одеська область, Великомихайлівський район, с. Новоборисовка, вул. Леніна, 2. Будівлі розташовані на земельній ділянці, площею 12,7164 га, яка знаходиться у довгостроковій оренді на 49 років.

У таблиці 2.1 наведено основні економічні показники діяльності ПРАТ «ВЕ-СЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за 2020-2021 роки.

Таблиця 2.1 – Результати фінансового аналізу діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за 2020-2021 рр.

	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	4510	29942	25432	у 5,6 р.
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	4510	27340	22830	у 5,1 р.
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	4159	-	-	-
4. Витрати на збут, тис.грн.	-	-	-	-
5. Валовий прибуток, тис.грн.	-	-	-	-
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	8669	27340	18671	у 2,15 р.
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	192,2	91,3	-100,9	52,6
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	8	139	131	У 16,4 р.
в тому числі:				
- від основної операційної діяльності	0	2602	2602	-
- від іншої операційної діяльності	-6261	-781	5480	-87,5
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	6269	-1682	-7951	-126,8
9. Податок на прибуток, тис.грн.	1	25	24	у 24 р.
10. Чистий прибуток, тис.грн.	7	114	107	у 15,3 р
11. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	12555	11054,5	-1500,5	-12
12. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,36	2,71	2,35	В 6,5 р.
13. Тривалість одного обороту оборотних коштів, днів	1002	132,87	-869,13	-86,7
14. Коефіцієнт автономії	0,20	0,43	0,23	х
15. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	4,07	1,31	-2,76	х
16. Наявність власних оборотних коштів	-8792	-3900	4892	х
17. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,83	-0,34	1,49	х
18. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	-0,82	-0,34	0,48	х
19. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,55	0,74	0,19	х
20. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	0,42	0,71	0,29	х
21. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00051	0,32	0,32	х
22. Рентабельність виробництва, %	0,016	0,259	0,243	х
23. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,162	1,169	1,007	х
24. Рентабельність власного капіталу, %	0,939	3,647	2,708	х
25. Рентабельність основного капіталу, %	0,046	0,783	0,737	х
26. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,056	1,031	0,975	х
27. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	-	-	-	х

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства

Загальний аналіз фінансового стану підприємства

Загальний аналіз фінансового стану підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис.грн.:	31335	24376	-22,2
- попереднього року			
- звітнього року	24376	26848	10,1

З табл. 2.1 видно, що на кінець попереднього року порівняно з початком валюта балансу зменшилась на 22,2 %, що свідчить про скорочення діяльності та попередньо можна охарактеризувати негативно. На кінець звітнього року порівняно з початком валюта збільшилась на 10,1 %, що попередньо характеризує позитивно та свідчить про розширення підприємства та активізацію своєї діяльності.

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу проведемо поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу

Показники	Попередній рік 2020	Звітний Рік 2021	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	4510	29942	6,6
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	8,0	139,0	17,4
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	31335	24376	0,8
- на кінець року	24376	26848	1,1
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис.грн.	27855,5	25612	0,9

З табл. 2.3 видно, що зменшення середньорічного значення валюти балансу в 0,9 р. супроводжувалось збільшенням чистого доходу в 6,6 р. та фінансового результату до оподаткування в 17,4 р., що свідчить про розширення підприємством його діяльності та ефективно вкладення грошових коштів у формування активів підприємства. Таким чином, зміни валюти балансу в звітному році порівняно з попереднім можна охарактеризувати як позитивні.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюємо за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства за 2019-2021 роки*

Показники	Код рядка	На початок 2021 р.	На кінець 2021р.	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	24376	26848	2472	10,1
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	13597	15518	1921	14,1
– в % до активів		55,8	57,8	2	х
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	10779	11330	551	5,1
– в % до активів		44,2	42,2	-2	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100, 1110	2580	528	-2052	-79,5
– в % до активів		10,6	2,0	8,6	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	8189	5944	-2245	-27,4
– в % до активів		33,6	22,1	-11,5	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	10,0	4858	4848	в 485 р
– в % до активів		0,04	18,1	18,06	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170,	-	-	-	-
– в % до активів	1190	-	-	-	х
– у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	х
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	1200	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	-

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

Як свідчать дані табл.2.4 збільшення активів підприємства на 2472 тис.грн. або на 10,1% мало місце за рахунок збільшення необоротних активів на 1921 тис.грн. або на 14,1% та оборотних активів на 551 тис.грн. або на 5,1% (за рахунок збільшення грошових коштів та їх еквівалентів – на 4848 тис.грн., або в 485р.; при цьому кошти у розрахунках зменшились на 2245 тис.грн або на 27,4 %, запаси – на 2052

тис.грн. або на 79,5 %). На початок 2021 року найбільшу питому вагу у складі активів підприємства займали необоротні активи – 55,8%, питома вага оборотних активів склала 44,2%. Наприкінці 2021 року відбулись такі зміни в структурі активів підприємства: збільшилась питома вага необоротних активів і, відповідно зменшилась питома вага оборотних активів на 2,0 % пункти.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5- Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок 2021 року	на кінець 2021 року	на початок 2021 року	на кінець 2021 року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	10779	11330	100	100	551	x	5,1	100
– запаси	1100; 1110	2580	528	23,9	4,7	-2052	-19,2	-79,5	-372,4
– дебіторська заборгованість	1120÷ 1155	8189	5944	75,9	52,5	-2245	-23,4	-27,4	-407,4
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	10	4858	0,09	42,9	4848	42,8	У 485 р	879,9
– інші оборотні активи	1170, 1190	-	-	-	-	-	-	-	-

З табл.2.5 видно, на кінець звітного року порівняно з початком оборотні активи збільшились на 551 тис. грн., або на 5,1 %. Це відбулось за рахунок збільшення грошових коштів та інших фінансових інвестицій на 4848 тис. грн., або у 485 р., також відбулось зменшення запасів на 2052 тис. грн., або на 79,5% та дебіторської заборгованості на 2245 тис. грн., або на 27,4 %;

В структурі оборотних активів на почато звітного року найбільшу питому вагу займала дебіторська заборгованість – 75,9%, питома вага запасів склала – 23,9 %,

грошових коштів та поточних фінансових інвестицій – 0,09%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни оборотних активів: збільшилась питома вага грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 42,8 % п. та зменшилась питома вага запасів на 19,2% п., дебіторської заборгованості – на 23,4% п.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.6-Аналіз структури розміщення оборотного капіталу ПрАТ «Веселокутський комбінат хлібопродуктів»

Показники	2020 рік		2021 рік		Відхилення		
	Тис.грн	%	Тис.грн	%	абс.	%	за структурою
1.Сфера виробництва в тому числі:	2580	23,94	528	4,66	-2052	-79,5	-19,28
– виробничі запаси*	2580	23,94	528	4,66	-2052	-79,5	-19,28
– незавершене виробництво*	-	-	-	-	-	-	-
– поточні біологічні активи	-	-	-	-	-	-	-
– витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	-
2. Сфера обігу в тому числі:	8199	76,06	10802	95,34	2603	31,8	19,28
– готова продукція*	-	-	-	-	-	-	-
– грошові кошти	10	0,09	4858	42,88	4848	в 485 р.	42,79
– дебіторська заборгованість	8189	75,97	5944	52,46	-2244	-27,40	-23,51
– товари*	-	-	-	-	-	-	-
– інші**	-	-	-	-	-	-	-
Всього оборотний капітал	10779	100	11330	100	551	5,1	-

З табл. 2.6 видно, що в звітному році в порівнянні з попереднім загальна величина оборотного капіталу збільшилась на 551 тис. грн., або на 5,1 %. Цьому сприяло зменшення капіталу, розміщеного у сфері виробництва на 2052 тис. грн., або на 79,5 %, збільшення капіталу, розміщеного у сфері обігу на 2603 тис. грн., або на 31,8 %.

В структурі оборотного капіталу попереднього року найбільшу питому вагу займає капітал, розміщений у сфері обігу- 76,06%, а питома вага капіталу, розміщеного у сфері виробництва – 23,94%. В звітному році відбулись наступні зміни в

структурі оборотного капіталу: збільшилась питома вага капіталу, розміщеного в сфері обігу, та, відповідно, зменшилась питома вага капіталу в сфері виробництва – на 19,28 % пункти.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	4510	29942	25432	в 564 р.
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, * тис. грн., в т.ч.	Ф № 1 р. 1195	12555	11055	-1500	11,95
2.1. Запаси*	Ф № 1 р.1100	2734	1554	-1180	-43,16
2.2. Кошти в розрахунках*	Ф № 1 р.1125÷ 1155	8818	7067	-1751	-19,86
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	1003	2434	1431	142,67
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	-	-	-	-
3. Кількість днів в періоді	x	360	360	x	x
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	12,53	83,2	70,67	564,0
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	34,88	30,71	-4,17	-11,96
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	8900	7263	-1637	-18,39
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	0,36	2,71	2,35	В 6,3р.
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	2,78	0,37	-2,41	-86,69
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	1002	132,87	-869,13	-86,7
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	218,2	18,68	-199,52	-91,44
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	703,75	84,94	-618,81	-87,93
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	80,05	29,25	-50,8	-63,46
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	-	-	-	-
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	-	-26691	x	x
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	-	-	x	x

З табл. 2.7, видно, що ефективність використання оборотних коштів підприємства у звітному році порівняно з попереднім покращилась, про що свідчить збільшення коефіцієнту оборотності на 2,35 обороти, зменшення коефіцієнту завантаженості на 2,41 та зменшення тривалості одного обороту оборотних коштів на 869,13 днів (за рахунок зменшення: часу перебування коштів в запасах – на 199,52 днів, коштів в розрахунках – на 618,81 дня, але відбулось збільшення часу перебування коштів в грошових коштах – на 50,8 днів). Це призвело до вивільнення з обігу (економії) суми грошових коштів у розмірі 26691 тис. грн.

Таким чином, можна зробити висновок про покращення ефективності використання оборотних коштів в 2021 році порівняно з 2020 р.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8. - Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок 2021 року	на кінець 2021 року	на початок 2021 року	на кінець 2021 року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1120÷1155	8189	5944	100	100	-2245	x	-27,41	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	5493	359	67,08	6,04	-5134	-61,04	-93,46	228,69
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками**:	1130÷1145	2674	1319	32,65	22,19	-1355	-10,46	-50,67	60,36
– за виданими авансами	1130	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	1135	2674	1319	32,65	22,19	-1355	-10,46	-50,67	60,36
– в тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-	-	-	-	-
– з нарахованих доходів	1140	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1145	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	22	4266	0,27	71,77	4244	71,5	У 192,9 р.	-189,04

З табл. 2.8 видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітного року порівняно з початком року зменшилась на 2245 тис. грн., або на 27,41%. Це відбулось за рахунок зменшення дебіторської заборгованість за товари, роботи, послуги на 5134 тис. грн. або на 93,46% та дебіторської заборгованості за розрахунками- на 1355 тис.грн., або на 50,67 %, але відбулось збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості на 4244 тис.грн або майже у 193 рази.

В структурі дебіторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займає заборгованості за товари, роботи, послуги – 67,08%, заборгованість за розрахунками – 32,65%, іншої заборгованості – 0,27%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі дебіторської заборгованості: зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи послуги на 61,04 % пункти та заборгованості за розрахунками на 10,46 % пункти відповідно; збільшилась питома вага іншої заборгованості – на 71,5% пункти.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення здійснюється за даними форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Абсолютне відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	заборгованості за товари, роботи, послуги	іншої поточної заборгованості
Попередній рік	Всього, в тому числі:	5493	100	22	100	x	x
	– до 12 місяців	5493	100	22	100	x	x
	– від 12 до 18 місяців	-	-	-	-	x	x
	– від 18 до 36 місяців	-	-	-	-	x	x
Звітний рік	Всього, в тому числі:	359	100	4266	100	-5134	4244
	– до 12 місяців	359	100	4266	100	-5134	4244
	– від 12 до 18 місяців	-	-	-	-	-	-
	– від 18 до 36 місяців	-	-	-	-	-	-

З табл.2.9 видно, що як в попередньому, так й в звітному році 100% дебіторської заборгованості за товари, роботи та іншої заборгованості, послуги погашається у найкоротший термін – до 12 місяців, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	24375	26848	2473	10,1
1. Власний капітал, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495	4804 19,71	11618 43,28	6814 23,57	141,8 x
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	-8792 -	-3900 -	4892 -	-55,64 x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1595	- -	- -	- -	- x
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1500÷1515	- -	- -	- -	- -
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1520, 1525	- -	- -	- -	- -
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1695	19571 80,29	15230 56,72	-4341 -25,57	-22,18 x
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600, 1610	3352 13,75	- -	-3352 -13,75	- x
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600	3352 13,75	- -	-3352 -13,75	- x
3.2.Кредиторська заборгованість, тис. грн. – в % до усіх джерел	1605, 1615÷1645	9055 37,15	7667 28,56	-1388 -8,59	-15,33 x
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1660	- -	- -	- -	- x

Закінчення табл. 2.10

Показники	Код рядка	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				абс.	%
3.4. Інші поточні зобов'язання	1665,1690	7164	7562	398	5,56
– в % до усіх джерел		29,39	28,17	-1,22	x
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн.	1700	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	x

З табл.2.10 видно, що джерела формування активів в звітному році порівняно з попереднім збільшились на 2473 тис.грн. або на 10,1%. Це відбулось за рахунок збільшення власного капіталу на 6814 тис.грн або на 141,8 % , також відбулось зменшення поточних зобов'язань і забезпечень на 4341 тис.грн або на 22,18 %, В структурі джерел формування активів в попередньому році найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання і забезпечення – 80,29%. Питома вага власного капіталу склала 19,71%. На кінець року відбулись наступні зміни в структурі джерел формування активів: збільшилась питома вага власного капіталу на 23,57%. та зменшилась частка поточних зобов'язань і забезпечень на 25,57%п. Ці зміни в динаміці і структурі негативно характеризують діяльність підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства

Показники	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного року	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	4805	11618	6813	141,8
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	7000	13700	6700	95,7
– в % до власного капіталу		145,68	117,91	-27,77	x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	4262	4262	-	-
– в % до власного капіталу		88,7	36,68	-52,02	x
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x

Закінчення табл. 2.11

Показники	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного року	Відхилення	
				абс.	%
6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	-6457	-6343	114	-1,8
– в % до власного капіталу		-134,38	-54,59	79,79	x
7. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
8. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x

З табл. 2.11 видно, що на кінець звітного року в порівнянні з початком власний капітал збільшився на 6813 тис.грн або на 141,8%. Це відбулось за рахунок збільшення зареєстрованого (пайового) капітал на 6700 тис.грн. або на 95,7 %, та зменшення непокритого збитку на 114 тис.грн або на 1,8%. Величина додаткового капіталу залишилась незмінною. Такі зміни негативно характеризують діяльність підприємства.

Впродовж 2 років власний капітал формувався за рахунок зареєстрованого капіталу, додаткового капіталу, непокритого збитку.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства

Показники	Код рядка	Попередній рік 2020	Звітний Рік 2021	Абсолютне відхилення
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	7	114	107
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн. *, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	27855,5	25612	-2243,5
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095	15300,5	14557	-743,5
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	12555	11055	-1500
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	-10499	-9346	1153
3. Рентабельність капіталу, %	1/2*100%	0,025	0,445	0,42
4. Рентабельність основного капіталу, %		0,046	0,783	0,737
5. Рентабельність оборотного капіталу, %		0,056	1,031	0,975
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %		-	-	-

З табл. 2.12 видно, що впродовж дослідженого періоду підприємство мало позитивні показники рентабельності, значення яких збільшились у звітному році порівняно з попереднім за рахунок збільшення чистого прибутку підприємства на 107 тис.грн. та зменшення величини середньорічної суми капіталу підприємства : всього капіталу на 2244 тис.грн; основного капіталу на 743,5 тис.грн; оборотного капіталу на 1500,5 тис.грн. Це призвело до збільшення значення показників рентабельності капіталу: основного- на 0,737 % п.; оборотного-на 0,975 % п.; всього капіталу-на 0,42% п. Ці зміни свідчать про наявність тенденції до покращення діяльності підприємства, але негативним є відсутність власного оборотного капіталу впродовж досліджуваного періоду.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	16219	15229	100	100	-990	x	-6,1	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605,1615	8900	7263	54,9	47,7	-1637	-7,2	-18,4	165,35
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610,1620÷1645	155	404	0,93	2,65	249	1,72	160,6	-25,15
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-	-	-	-	-

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
– з бюджетом, – у т.ч. з податку на прибуток – зі страхування – з оплати праці – за одержаними авансами – за розрахунками з учасниками – із внутрішніх розрахунків	1620	9	71	0,05	0,47	62	0,42	У 6,9 Р.	-6,26
	1621	-	-	-	-	-	-	-	-
	1625	22	58	0,13	0,38	36	0,25	163,6	-3,64
	1630	124	275	0,75	1,8	151	1,05	121,8	-15,25
	1635	-	-	-	-	-	-	-	-
	1640	-	-	-	-	-	-	-	-
	1645	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	7164	7562	44,17	49,6 5	398	5,48	5,6	-40,20

З табл. 2.13 видно, що величина кредиторської заборгованості в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 990 тис.грн або на 6,1 %. Це відбулось за рахунок зменшення кредиторської заборгованості: за товари, роботи, послуги на 1637 тис.грн або на 18,4%. Але відбулось збільшення величини кредиторської заборгованості за розрахунками на 249 тис.грн або на 160,6%, іншої – на 398 тис. грн або на 5,6 %.. На початок звітного року у структурі кредиторській заборгованості найбільшу питому вагу займала заборгованість за товари, роботи, послуги-54,9%, частка інших поточних зобов'язань склала 44,17%; за розрахунками– 0,93%. На кінець року відбулись наступні зміни у структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага іншої заборгованості на 5,48% п. та за розрахунками – на 1,72% п. та зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи і послуги на 7,2% п.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	359	7263		6904
2. За розрахунками*:	1319	404	915	
– з бюджетом,	1319	71	1248	
– у т.ч. з податку на прибуток	-	-	-	-
– за виданими авансами	-		-	-
– зі страхування	-	58		58
– з оплати праці	-	275		275
– за одержаними (отриманими) авансами	-	-	-	-
– за розрахунками з учасниками	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	-	-	-	-
3. Інші види заборгованості	4266	7562		3296
Всього	5944	15229	2163	10533

З табл. 2.14 видно, що на кінець звітного року відбулось перевищення кредиторської заборгованості над дебіторської на 10533 тис.грн. Це відбулось за рахунок перевищення таких елементів кредиторської заборгованості: за товари, роботи, послуги на 6904 тис.грн; іншої на 3296 тис.грн. Але за розрахунками перевищує дебіторська заборгованість на 915 тис.грн

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – Аналіз фінансової стійкості підприємства
за узагальнюючими показниками

Показники	Сума, тис.грн.		
	на початок 2020 року	на кінець 2020 року	на кінець 2021 року
1. Власний капітал (1495)	4 798	4 805	11618
2. Необоротні активи (1095)	17 004	13 597	15518
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	-12 206	-8 792	-3900
4. Короткострокові кредити банків (1600)	3 630	3352	-
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	-8 576	-5 440	-3900
6. Запаси (1100;1110)	2889	2580	2624
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ряд 3 – ряд 6)	-15095	-11372	-6524
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд5 – ряд6)	-11465	-8020	-6524
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	10091	8900	7263
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Кризова	Кризова	Кризова

Дані розрахунків, які наведені в табл.2.15, показують, що фінансова ситуація на підприємстві впродовж двох років є кризовою, тому що підприємство не має власних оборотних коштів, а джерел, що послаблюють фінансову напругу недостатньо для покриття запасів, це негативно характеризує діяльність підприємства за досліджуваний період.

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	На кінець 2021 року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	$1495 / 1900$	0,15	0,20	0,43	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	$1595+1695+1700 / 1495$	5,53	4,07	1,31	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	$1495-1095$	-12206	-8 792	-3900	збільшення

Закінчення табл. 2.16

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок 2020 року	На кінець 2020 року	На кінець 2021 року	Нормативне значення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кман)	$1495-1095 / 1495$	-2,54	-1,83	-0,34	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (Кз)	$1495-1095 / 1195+1200$	-0,85	-0,82	-0,34	0,1

Як видно з табл.2.16, коефіцієнт автономії впродовж двох років знаходиться не в межах норми, що свідчить про нестабільність та фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів впродовж двох років знаходиться поза межами норми та показує, що підприємство на кінець 2020 року на 1 грн. власного капіталу залучало 4,07 грн. залучених коштів, на кінець 2021 року – 1,31 грн залучених коштів. Незважаючи на значне зменшення значення даного показника, його величина знаходиться не в межах норми, що негативно характеризує діяльність підприємства, але зменшення значення даного показника на кінець 2021 року є позитивною тенденцією. Підприємство не має власних оборотних коштів впродовж досліджуваного періоду, але на кінець 2021 року дана нестача зменшилась майже в 3 рази, що є позитивною тенденцією. Такі зміни викликали збільшення значень коефіцієнта маневреності власного капіталу та коефіцієнта забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами, які знаходиться поза межами норми, але мають тенденцію до збільшення впродовж досліджуваного періоду, попри це дані показники ще залишаються поза межами норми.

Таким чином, аналіз показників фінансової стійкості підприємства дозволяє зробити висновок про недостатньо ефективне вкладення грошових коштів в діяльність підприємства та нестійке та нестабільне функціонування підприємства на ринку.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» допомогою табл. 2.17.

Таблиця 2.17 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітнього року

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A_1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	10	4858	P_1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615÷1660+1690+1700)	16219	15229	-16209	-10371
A_2 – Активи, які можна реалізувати швидко (1120÷1155+1190)	8189	5944	P_2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	3352	-	4837	5944
A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170+1200)	2580	528	P_3 – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	-	-	2580	528
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	13596	15518	P_4 – Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	4804	11619	8792	3899
<i>Баланс</i>	24375	26848	<i>Баланс</i>	24375	26848	x	x

На початок року

$$\begin{aligned} A_1 &< P_1 \\ A_2 &> P_2 \\ A_3 &> P_3 \\ A_4 &> P_4 \end{aligned}$$

На кінець року

$$\begin{aligned} A_1 &< P_1 \\ A_2 &> P_2 \\ A_3 &> P_3 \\ A_4 &> P_4 \end{aligned}$$

З табл. 4.1 видно, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним як на початок так і на кінець року, тому що не виконується 1 та 4 нерівність.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (або табл.2.16) за допомогою табл. 2.18.

Таблиця 2.18 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок 2020 року	На кінець 2020 року	На кінець 2021 року	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1195+1200 1695	= 2,0	0,54	0,55	0,74	0,19
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1195+1200- -1100-1110 1695	1,0	23,65	0,42	0,71	0,29
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1160+1165 1695	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,075	0,00051	0,32	0,32

З табл. 2.18 видно, що коефіцієнти поточної і швидкої ліквідності впродовж двох років. знаходяться не в межах норми, що негативно характеризує діяльність підприємства та свідчить про не змогу покриття його термінових зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідає нормативним значенням упродовж двох років, що свідчить про неможливість погашення підприємством його термінових зобов'язань абсолютно ліквідними активами, але на кінець 2021 року значення даного показника відповідає нормативному, що є позитивною тенденцією в діяльності підприємства.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.19.

Таблиця 2.19– Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050- 2130-2150	-		2602		2602	100
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-6261	-	-781	-	-	-
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	-6261	x	-1821	x	-0,2908	-

Закінчення табл. 2.19

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – –2250 –2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 – 2270	6269		-1682		-7951	-126,8
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	8	100,0	139	100,0	131	У 16,4 р.

З табл. 2.19 видно, що фінансовий результат від звичайної діяльності був прибутком та в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 131 тис. грн. або у 16,4 р. Це відбулось за рахунок збільшення прибутку від реалізації продукції на 2602 тис.грн, або на 100%. Також позитивний вплив здійснило зменшення збитку від іншої операційної діяльності – на 5480 тис. грн.. або на 87,5%, від операційної діяльності – на 4440 тис.грн., або на 70,9%. Але негативним є зменшення прибутку від іншої діяльності на 7951 тис.грн. або на 126,8 %.

Фінансовий результат від звичайної діяльності в попередньому році формувався за рахунок прибутку від іншої діяльності та збитку від іншої операційної та операційної діяльності. У звітному році він формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції та збитку від іншої операційної, операційної та іншої діяльності.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4510	29942	25432	У 5,64 р
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	4510	27340	22830	У 5,06 р.

Закінчення табл. 2.20

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
3. Адміністративні витрати	2130	-	-	-	-
4. Витрати на збут	2150	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	0	2602	2602	-

З табл. 2.20. видно, що фінансовий результат від основної операційної діяльності у попередньому році відсутній, але у звітному році став прибутком, який збільшився на 2602 тис. грн. Це відбулось за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції більшими темпами (у 5,64 р.), ніж витрати, що пов'язані з основною операційною діяльністю (собівартість реалізованої продукції у 5,06 р%).

Аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл.2.21.

Таблиця 2.21 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності

Показники	Попередній рік				Звітний рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Операційна оренда активів										
2. Операційна курсова різниця										
3. Реалізація інших необоротних активів										
4. Штрафи, пені, неустойки										
5. Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення										
5. Інші операційні доходи і витрати, в тому числі:		6262	-6261	100		781	-781	100	5480	-87,5
– відрахування до резерву сумнівних боргів	x				x					
– непродуктивні витрати і втрати	x				x					
Всього фінансовий результат від іншої операційної діяльності		6261	-6261	100		781	-781	100	5480	-87,5

З табл. 2.21 видно, що фінансовий результат від іншої операційної діяльності був збитком, який формувався лише за рахунок інших операційних витрат та в звітному році порівняно з попереднім роком зменшився на 5 480 тис. грн або на -87,5%.

У зв'язку з тим, що підприємство не здійснювало інвестиційну діяльність впродовж досліджуваного періоду її аналіз не проводиться.

У зв'язку з тим, що підприємство не здійснювало фінансову діяльність впродовж досліджуваного періоду її аналіз не проводиться.

Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл.2.22.

Таблиця 2.22 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої діяльності

Показники	Попередній рік				Звітний рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Реалізація фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Реалізація необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Реалізація майнових комплексів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Не операційна курсова різниця	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Безоплатно одержані активи	-	х	-	-	-	х	-	-	-	-
6. Списання необоротних активів	х	-	-	-	х	-	-	-	-	-
7. Інші доходи і витрати	9436	3167	6269	100,0	-	1682	-1682	100,0	-7951	-126,8
Всього фінансовий результат від іншої діяльності	9436	3167	6269	100,0	-	1682	-1682	100,0	-7951	-126,8

З табл. 2.22 видно, що фінансовий результат від іншої фінансової діяльності як в попередньому так і в звітному році формувався лише за рахунок інших доходів та витрат. У 2020 р. фінансовий результат від іншої діяльності був прибутком, але на

кінець 2021 р. він зменшився на 7951 тис. грн або -126,8 % та став збитком, що негативно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.23.

Таблиця 2.23 - Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	8	139	131	У 16,4 р.
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	1	25	24	У 24 р.
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)– –2300	7	114	107	У 15,3 р.

З табл. 2.23 видно, що підприємство на кінець звітнього року мало чистий прибуток у розмірі 114 тис.грн, який у звітному році порівняно з попереднім збільшився на 107 тис.грн або в 15,3 рази. Це відбулось за рахунок збільшення прибутку до оподаткування на 131 тис.грн або в 16,4 р та витрат з податку на прибуток на 24 тис.грн або в 24 рази.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл.2.24.

Таблиця 2.24 - Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абс.відхил.
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	8	139	131
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1011*	42627	42548,5	-78,5
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма№1 р.1195*	12555	11054,5	-1500,5
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	р. 2 + р. 3	55182	53603	-1579
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,016	0,259	0,243

* Розраховується за допомогою середньої арифметичної за період, що аналізується.

З табл. 2.24 видно, що як в звітному, так і в попередньому році рентабельність виробництва мала позитивне значення, яке збільшилось на 0,243%п. Це відбулось за рахунок впливу наступних чинників:

1. Вплив фінансового результату до оподаткування

$$\Delta R_{(ФР)} = \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{попер}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\% - \frac{\text{ФР}_{\text{попер}}}{\text{ОЗ}_{\text{попер}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\% = 139/(426$$

$$27+12555)*100-(9/(42627+12555))*100=0,25-0,016=0,234\%п.$$

Збільшення прибутку до оподаткування на 130 тис.грн здійснило позитивний вплив та збільшило рентабельність виробництва на 0,234 % п.

2. Вплив середньої річної вартості основних засобів

$$\Delta R_{(ОС)} = \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{звіт}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\% - \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{попер}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\%$$

$$=139/(42548,5+12555)*100-139/(42627+12555)*100=0,25-0,25=0,0\%п.$$

Зменшення середньорічної вартості основних засобів на 78,5 тис.грн. не здійснило впливу на зміну рентабельності виробництва.

3. Вплив середньої річної вартості оборотних коштів

$$\Delta R_{(ОбК)} = \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{звіт}} + \text{ОбК}_{\text{звіт}}} * 100\% - \frac{\text{ФР}_{\text{звіт}}}{\text{ОЗ}_{\text{звіт}} + \text{ОбК}_{\text{попер}}} * 100\%$$

$$=139/(42548,5+11054,5)*100-139/(42548,5+12555)*100=0,26-0,25=0,01 \% п.$$

Зменшення середньорічної вартості оборотних коштів на 1500,5 тис. грн призвело до збільшення рентабельності виробництва на 0,01 % п.

$$\text{Перевірка } \Delta R = \Delta R_{(ФР)} + \Delta R_{(ОС)} + \Delta R_{(ОбК)} = 0,234 + 0 + 0,01 = 0,244$$

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули 1.

$$Z = -0.3877 - 1.0736 \cdot K_{\text{пл}} + 0.579 \cdot \frac{\text{ПК}}{\text{П}} \quad (1)$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * 0,55 + 0,579 * 19571 / 24375 = -0,3877 - 0,5905 + 0,579 * 0,8029 =$$

$$-0,9782 + 0,4649 = -0,5133$$

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * 0,74 + 0,579 * 15230 / 26848 = -0,3877 - 0,7945 + 0,579 * 0,5673 =$$

$$-1,1822 + 0,3285 = -0,8537$$

Оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмана як в попередньому так й в звітному році показник $Z < 0$, що свідчить про низький рівень банкрутства підприємства, в звітному році значення показника збільшується, що свідчить про збільшення ймовірності банкрутства підприємства та позитивно характеризує його діяльність.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта здійснюється за допомогою формули 2.

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (2)$$

де

Цільові показники	Порядок розрахунку	Алгоритм розрахунку
A	$\frac{\text{Робочий капітал}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	$\frac{\text{р. 1195} + \text{1200 ф.№1}}{\text{р. 1300 ф.№1}}$
B	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків та відсотків}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	$\frac{\text{р.2290 (2295) ф.№2}}{\text{р. 1300 ф.№1}}$
C	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків}}{\text{Короткострокова заборгованість}}$;	$\frac{\text{р.2290 (2295) ф.№2}}{\text{р. 1695 ф.№1}}$
D	$\frac{\text{Обсяг продажу}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	$\frac{\text{р.2000 ф.№2}}{\text{р. 1300 ф.№1}}$

$$Z_{\text{поп.}} = 1,03 * 0,44 + 3,07 * 0,00033 + 0,66 * 0,00041 + 0,4 * 0,19 = 0,4532 + 0,00101 + 0,00027 + 0,072 = 0,45448$$

$$Z_{\text{зв}} = 1,03 * 0,42 + 3,07 * 0,0052 + 0,66 * 0,0091 + 0,4 * 1,12 = 0,4326 + 0,015964 + 0,006 + 0,448 = 0,902564$$

Таблиця 2.25 – Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта

Цільові показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
A	р. 1195 ф.№1	10779/24375=0,44	11330/26848=0,42
	р. 1300 ф.№1		
B	р.2290 (2295) ф.№2	8/24375=0,00033	139/26848=0,0052
	р. 1300 ф.№1		
C	р.2290 (2295) ф.№2	8/19571=0,00041	139/15230=0,0091
	р. 1695 ф.№1		
D	р.2000 ф.№2	4510/24375=0,19	29942/26848=1,12
	р. 1300 ф.№1		
Z		0,454	0,903

За результатами оцінки ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта, наведеному в табл. 2.24, видно, що в попередньому році показник $Z < 0,862$ та складає 0,454, що свідчить про високу ймовірність банкрутства, але в звітному році показник $Z > 0,862$, це свідчить про покращення фінансового стану підприємства та зменшення ймовірності банкрутства підприємства.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера здійснюється за даними форм №1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл.2.26.

Таблиця 2.26 – Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Рекомендовані значення показників		
				Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутства	Група III – за рік до банкрутства
1. Коефіцієнт Бівера	$\frac{p \cdot (2350 + 2515)}{p \cdot (1595 + 1695 + 1700)}$ ф. №2 ф. №1	0,00046	0,0157	0,4 – 0,45	0,17	-0,15
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	см. табл. 2.17	0,55	0,74	$\leq 3,2$	$\leq 2,0$	$\leq 1,0$
3. Рентабельність капіталу за чистим прибутком	см. табл. 2.11	0,025	0,445	6-8	4	-22

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Рекомендовані значення показників		
				Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутства	Група III – за рік до банкрутства
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{p. (1595+1695+1700)}{ф.№1}$ р. 1900 ф.№1	0,6248	0,2705	$\leq 0,37$	$\leq 0,50$	$\leq 0,80$
1. Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$\frac{p.(1495 - 1095)}{ф.№1}$ р. 1300 ф.№1	-0,3607	-0,1453	0,4	$\leq 0,30$	=0,06

Оцінка банкрутства підприємства за системою показників Бівера (табл. 2.25), свідчить, що як в попередньому так й в звітному році по всім показникам окрім коефіцієнта поточної ліквідності підприємство відноситься до II групи – за 5 років до банкрутства, а за коефіцієнтом поточної ліквідності – до I групи – стійкий фінансовий стан, тобто з урахуванням значень всіх показників підприємство можна віднести до II групи.

Аналіз кредитоспроможності підприємства

Визначення класу позичальника на прикладі досліджуваного підприємства здійснюється за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.27.

Таблиця 2.27 – Методика визначення класу позичальника (досліджуваного підприємства)

Найменування	Розрахунок	Значення	Бали
1. Показники фінансового стану			
<i>1.1. Показники ліквідності</i>			
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Кал = 0,32	Кал < 0,1	75
		0,1 < Кал < 0,2	
		Кал > 0,2	
Авл – високоліквідні активи, до яких належать грошові кошти, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції; Зп – поточні зобов'язання, що складаються з короткострокових кредитів та розрахунків з кредиторами			
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	Кшл = 0,71	Кпл < 0,2	75
		0,25 < Кпл < 0,5	
		0,5 < Кпл < 0,75	
		Кпл > 0,75	
Ал – ліквідні активи, які складаються з високоліквідних активів, дебіторської заборгованості та векселів одержаних			

Найменування	Розрахунок	Значення	Бали
3. Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	Кзл = 0,74	Кзл < 1	0
		1 < Кзл < 1,5	
		1,5 < Кзл < 2,0	
		Кзл > 2,0	
Найменування	Розрахунок	Значення	Бали
Ао – оборотні активи			
<i>1.2. Показники фінансової стійкості</i>			
1. Коефіцієнт автономії	Кавт = 0,43	Кавт < 0,1	
		0,1 < Кавт < 0,5	25
		0,5 < Кавт < 1,0	
Вк — власний капітал; А — активи. При умові, якщо Вк < 0, коефіцієнт не розраховується			
2. Коефіцієнт незалежності	Кс = 1,31	Кс > 1,5	
		1 < Кс < 1,5	25
		0,5 < Кс < 1,0	
		0 < Кс < 0,5	
Зк — залучені кошти, які складаються з довгострокових та поточних зобов'язань. При умові, якщо Вк < 0, не розраховується			
3. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Ко = -0,34	Ко < 0,1	0
		0,1 < Ко < 0,25	
		0,25 < Ко < 0,5	
		Ко > 0,5	
ОК вл – власний оборотний капітал, який розраховується як різниця між власним капіталом та необоротними активами (ОК вл > 0). При умові, якщо ОК вл < 0, коефіцієнт не розраховується			
4. Коефіцієнт маневреності власних коштів	Кман = -0,34	Кман < 0,25	0
		0,25 < Кман < 0,5	
		Кман > 0,5	
Ан – необоротні активи. При умові, якщо Вк < 0 або (Вк - Ан) < 0, коефіцієнт не розраховується			
<i>1.3. Показники фінансово-економічної діяльності, які розглядаються в динаміці</i>			
1. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Кдз пр = 0 Кдз от = 0		
Дз – довгострокові зобов'язання			
2. Показники рентабельності та оборотності (при наявності у підприємства збитків показники рентабельності не розраховуються)			
2.1. Рентабельність активів	Ра = 0,00025 0,0045		+ 25
Чп – чистий прибуток; Асер – середньорічна вартість активів розраховується як (активи на початок періоду + активи на кінець періоду): 2			
2.2. Рентабельність продаж	Рп = 0,0016 0,0038		+ 25
Чд – чистий дохід			
3. Коефіцієнт оборотності активів	Коа = 0,16 1,17		+ 25
4. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Коз = 1,75 56,71		+ 25
ТМЗсер> – середньорічна вартість товарно-матеріальних запасів розраховується як (ТМЗ на початок періоду + ТМЗ на кінець періоду): 2			
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Код = 0,51 4,24		+ 25
Дсер – середньорічна сума дебіторської заборгованості розраховується як (дебіторська заборгованість на початок періоду + дебіторська заборгованість на кінець періоду): 2			
6. Коефіцієнт валового прибутку	Квп = 0 0		-

Найменування	Розрахунок	Значення	Бали
Вп – валовий прибуток; Чд – чистий дохід			
7. Коефіцієнт якості дебіторської заборгованості	$K_{ДТ} = \frac{1}{1}$		
Дч – дебіторська заборгованість за товари та послуги (чиста реалізаційна вартість); Дз – дебіторська заборгованість за товари та послуги (первісна вартість)			
Найменування	Розрахунок	Значення	Бали
8. Коефіцієнт кредиторської заборгованості	$K_{КТ} = \frac{0,55}{0,48}$	-	
Ктд – кредиторська заборгованість (довгострокові зобов'язання); Ктз – загальна кредиторська заборгованість (довгострокові та поточні зобов'язання)			
9 Коефіцієнт собівартості	$K_{Св} = \frac{1}{0,91}$	+	
Св – собівартість реалізованої продукції; В – дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
Наведені вище показники розглядаються в динаміці за квартал (значення на початок та на кінець кварталу). За кожен позитивну зміну позичальнику додається 25 балів.			
<i>1.4. Обороти за рахунками</i>			
1. Достатність оборотів по рахунках до зобов'язань	$K =$	$K_{д} > 2,0$	
		$1,5 < K_{д} < 2,0$	
		$1,0 < K_{д} < 1,5$	
		$0,5 < K_{д} < 1,0$	
		$0,25 < K_{д} < 0,5$	
Нсм – середньомісячні надходження на рахунки позичальника протягом трьох останніх місяців. У разі, якщо середньомісячні надходження більші, ніж середньомісячна виручка від реалізації за аналогічний період коефіцієнт розраховується як: $K_{д} = \frac{V_{с}}{C_{к}}$; $V_{с}$ – середньо-місячний дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) $C_{к}$ – сума кредиту			
2. Оборот по всіх рахунках клієнта (в тис. грн.)	.	>10 000	
		5000–9999	
		2000–4999	
		1000–1999	
		500–999	
		100–499	
3. Динаміка середньомісячних оборотів по рахунках		Збільшення	
		Зменшення	
При розрахунку використовуються середньомісячні обороти по рахунках за звітний квартал порівняно з попереднім кварталом. Для підприємств з сезонним характером виробництва дані за звітний квартал порівнюються з даними за аналогічний період минулого року			
4. Наявність рахунків в інших банках щодо частки їх середньомісячних оборотів в оборотах за всіма рахунками клієнта			
< 25 %			
> 25 % та < 50 %			
> 50 % та < 75 %			
>75%та<100%			
Не має рахунків в інших банках			0
3. Кредитна історія			
1. Наявність погашених кредитів у банку розглядається за останні 3 роки, а в разі наявності декількох кредитів показник оцінюється за найгіршим	Кредитами не користувався		
	Кредит і відсотки були погашені своєчасно		50+
	Кредит та/ або відсотки погашалися з простроченням:		
	до 10 днів		
	від 10 до 30 днів		
	від 30 до 60 днів		
понад 60 днів			
2. Наявність діючих кредитів	Кредити є в інших банках		+
	Є декілька кредитів у банку		

Найменування	Значення	Бали
4. Об'єктивні фактори діяльності підприємства		
1. Місцезнаходження клієнта (фактичне)	м. Київ та область (для філіалів банку область, де розташовано філіал)	
	інші області України	+10
	країни СНД	
	інші країни	
Найменування		
Значення		
Бали		
2. Термін існування підприємства	Більше 5 років	50
	3–5 років	
	1–3 роки	
	Менше 1 року	
3. Наявність контролю за поточною діяльністю клієнта:		
а) частка банку в статутному капіталі, %	>30	
	> 20 < 30	
	> 10 < 20	
	> 0 < 10	
	0	0
б) керівник клієнта (директор, фінансовий директор, заступник директора— з правом підпису платіжних документів) є співробітником банку	Так	
	Ні	+
4. Кількість місяців, що залишилася до погашення кредиту (від звітної дати на яку проводиться оцінка).	більше 12 місяців	5
	6–12 місяців	
	3–6 місяців	
	1–3 місяця	
	до 1 місяця	
5. Специфіка діяльності клієнта		
5.1. Сезонність діяльності	Так	
5.2. Наявність власної нерухомості, торговельної мережі, зареєстрованої торгової марки	Так	+
5.3. Контрагенти за кредитною угодою	Постійні	+25
	Разові	
5.4. Наявність постійної валютної виручки	Так	
6. Рівень менеджменту:	Високий	
	Достатній	
	Низький	-20
5. Додаткові фактори		
1. Причетність (утягнення) позичальника в судові розгляди (наявність судових позовів до клієнта, можливість застосування до нього штрафних санкцій, арешт поточного рахунку тощо)	Так	
	Ні	+
2. Участь клієнта в спільних проектах, програмах з банком	Так	
	Ні	+
3. Наявність державної підтримки клієнта	Так	
	Ні	

Таким чином, з табл.2.27 видно, що кількість набраних балів підприємством за результатами проведеної оцінки склала 445 балів. Такий позичальник відноситься до класу В» – середній ризик. Тобто фінансова діяльність задовільна і потребує більш детального контролю. Надходження коштів і платоспроможність позичальника сві-

дчать про ймовірність несвоєчасного погашення кредитної заборгованості в повній сумі та в строки, передбачені договором, якщо недоліки не будуть усунені. Одночасно спостерігається можливість виправлення ситуації і покращення фінансового стану позичальника. Забезпечення кредитної операції має бути ліквідним і не викликати сумнівів щодо оцінки його вартості, правильності оформлення угод про забезпечення тощо.

Висновки до другого розділу

Аналіз зобов'язань – сукупність дій, спрямованих на визначення структури зобов'язань, розміру, змін у часі та їх впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання. Метою проведення аналізу зобов'язань є оцінка фінансового стану підприємства, прогнозування його здатності погашати зобов'язання та управляти ризиками, пов'язаними з ними.

Проведення аналізу зобов'язань складається з кількох етапів: збір і підготовка інформації, аналітична обробка, аналіз і оцінка та інтерпретація результату, виявлення ризиків, формування висновків та рекомендацій. Ефективність дослідження та отримання успішних результатів залежить від: інформаційної бази; методики проведення та рівня кваліфікації працівників. Головними джерелами інформації є фінансова звітність, облікові реєстри та первинні документи.

Аналіз показників фінансової стійкості підприємства дозволяє зробити висновок про недостатньо ефективне вкладення грошових коштів в діяльність підприємства та нестійке та нестабільне функціонування підприємства на ринку: коефіцієнт фінансової стійкості впродовж двох років знаходяться не в межах норми, що свідчить про нестабільність та фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів; підприємство не має власних оборотних коштів впродовж досліджуваного періоду, але на кінець 2021 року дана нестача зменшилась майже в 3 рази, що є позитивною тенденцією - такі зміни викликали збільшення значень коефіцієнта маневрності власного капіталу та коефіцієнта забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами, які знаходиться поза межами норми, але мають тенденцію до збільшення впродовж досліджуваного періоду, попри це дані показники ще зали-

шаються поза межами норми.

Величина кредиторської заборгованості в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 990 тис. грн або на 6,1 %. Це відбулось за рахунок зменшення кредиторської заборгованості: за товари, роботи, послуги на 1637 тис.грн або на 18,4%. Але відбулось збільшення величини кредиторської заборгованості за розрахунками на 249 тис. грн. або на 160,6%, іншої – на 398 тис. грн або на 5,6 %.. На початок звітнього року у структурі кредиторській заборгованості найбільшу питому вагу займала заборгованість за товари, роботи, послуги-54,9%, частка інших поточних зобов'язань склала 44,17%; за розрахунками – 0,93%. На кінець року відбулись наступні зміни у структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага іншої заборгованості на 5,48% п. та за розрахунками – на 1,72% п. та зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи і послуги на 7,2% п.

Таким чином, аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємства, але у 2021 р. спостерігається незначне покращення фінансового стану.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІК ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

3.1. Організація оперативного, статистичного, бухгалтерського, фінансового та податкового обліку на підприємстві

Господарська діяльність підприємства складається з господарських операцій, таких, наприклад, як придбання матеріалів, виробництво продукції, виплата заробітної плати, сплата податків, отримання кредиту, виконання робіт, надання послуг, реалізація товару тощо. На підприємстві ведення господарської діяльності забезпечується засобами господарювання, такими як грошові кошти, матеріали, товари, нематеріальні активи, автомобілі, обладнання, будівлі і т. п.

Господарський облік - це облік господарської діяльності підприємства, а також його активів, зобов'язань та власного капіталу, який полягає у спостереженні, вимірюванні та реєстрації.

Єдина система обліку на підприємстві забезпечується трьома нерозривно пов'язаними видами обліку:

1. оперативним;
2. статистичним;
3. бухгалтерським.

Оперативно-технічний облік здійснюється безпосередньо на місці (в цехах підприємства. Мета оперативного обліку - швидке одержання інформації про хід виробництва, реалізацію продукції (робіт, послуг).

Водночас, оперативно-технічний облік охоплює й ті господарські операції, що не мають безпосереднього відображення у бухгалтерському і статистичному обліку.

Статистичний облік полягає у планомірному збиранні й вивченні масових кількісних та якісних явищ і закономірностей загального розвитку за конкретних умов місця й часу (перепис наявності обладнання, визначення

середньої заробітної плати працівників підприємства за категоріями працюючих, кількість і якість виробленої продукції, використання робочого часу, чисельності населення тощо). На основі статистичного обліку визначаються кількісні й якісні показники роботи підприємства. Операції та явища підлягають статистичному спостереженню, групуванню, обчисленню середніх та відносних величин, індексів, побудови рядів динаміки, аналізу тощо. Виходячи з цього, статистичний облік являє собою систему виникнення, узагальнення і контролю за масовими явищами, що мають загальнодержавний характер.

Порядок організації і ведення бухгалтерського обліку у ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік базується на документуванні всіх господарських процесів і проведенні періодичних інвентаризацій, забезпечує виявлення та мобілізацію резервів підприємства з метою зниження собівартості продукції (робіт, послуг).

Основними умовами правильної організації бухгалтерського обліку є використання найбільш раціональних форм методів обліку підвищення його технічного озброєння. Основними принципами бухгалтерського обліку є: обачність, послідовність, повне висвітлення, автономність, безперервність, нарахування та відповідність доходів та витрат, превалювання сутності над формою, історична (фактична) собівартість, єдине грошове вираження, періодичність.

У ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» ведення управлінського обліку відбувається на основі калькулювання собівартості продукції, тому основним його змістом є облік витрат на виробництво поточних, майбутніх та минулих періодів у різних

класифікаційних аспектах. Веденням управлінського обліку займаються інженерно-технічні працівники.

Фінансовий облік – це облік, який безперервно здійснюється з метою отримання інформації про майновий та фінансовий стан підприємства у вартісному вигляді, а також про результати його діяльності, за допомогою подвійних бухгалтерських записів, включаючи ті з них, які здійснюються за даними, що отримані за допомогою управлінського обліку. Дана інформація призначена здебільшого для зовнішніх користувачів.

Процедуру організації управлінського та фінансового обліку підприємства

формують таким чином, щоб накопичити необхідну інформацію про фінансовий стан підприємства, порядок розрахунків за результатами виробничо-фінансової діяльності, зіставлення показників балансу та фінансових звітів з мінімальною трудомісткістю облікових працівників.

Усі три види господарського обліку також тісно пов'язані між собою і доповнюють один одного.

Основними умовами правильної організації бухгалтерського обліку є використання найбільш раціональних форм методів обліку підвищення його технічного озброєння.

Організація бухгалтерського обліку включає наступні регламенти:

- Положення «Про бухгалтерську службу»
- Положення «Про головного бухгалтера»
- Графік документообігу
- Посадові інструкції бухгалтера
- Організаційне, правове і методологічне забезпечення бухгалтерської служби
- Технічне забезпечення обліку
- Наукова організація праці та інші види робіт по організації обліку.

З метою ведення процесу неперервної реєстрації фактів господарської діяльності та виконання обліково-аналітичних процедур у ПРАТ «ВЕСЕЛО-

КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» створено бухгалтерську службу.

Схематично принцип організації бухгалтерії на даному підприємстві можна зобразити так:

На підприємстві існує централізоване ведення бухгалтерського обліку (рис. 3.1). При централізованій організації бухгалтерії обліковий апарат підпорядковується головному бухгалтеру в адміністративному і методичному відношенні. Синтетичний і аналітичний облік на основі первинних документів зосереджується в бухгалтерії, а в підрозділах підприємства (цехах) здійснюється первинна реєстрація господарських операцій в первинних документах, які потім передаються в бухгалтерію.

Рис.3.1. Структура бухгалтерської служби ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Головний бухгалтер визначає, планує, здійснює та координує організацію бухгалтерського та податкового обліку, здійснює контроль за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, за оформленням первинних бухгалтерських документів, складає баланс підприємства, організує складання щомісячних, квартальних та річних звітів, приймає участь у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності, керує робітниками бухгалтерії підприємства, несе відповідальність за достовірністю звітних даних, своєчасність відображення господарських процесів, складання бухгалтерської і податкової звітності.

Бухгалтерія використовує ПЕОМ, що значно змінило обліковий процес. В комп'ютер бухгалтер вводить дані первинних документів, керує режимом обробки облікової інформації, отримує результатну інформацію у вигляді машинограм. Таким чином створюються автоматизовані робочі місця бухгалтерів (рис.3.2.).

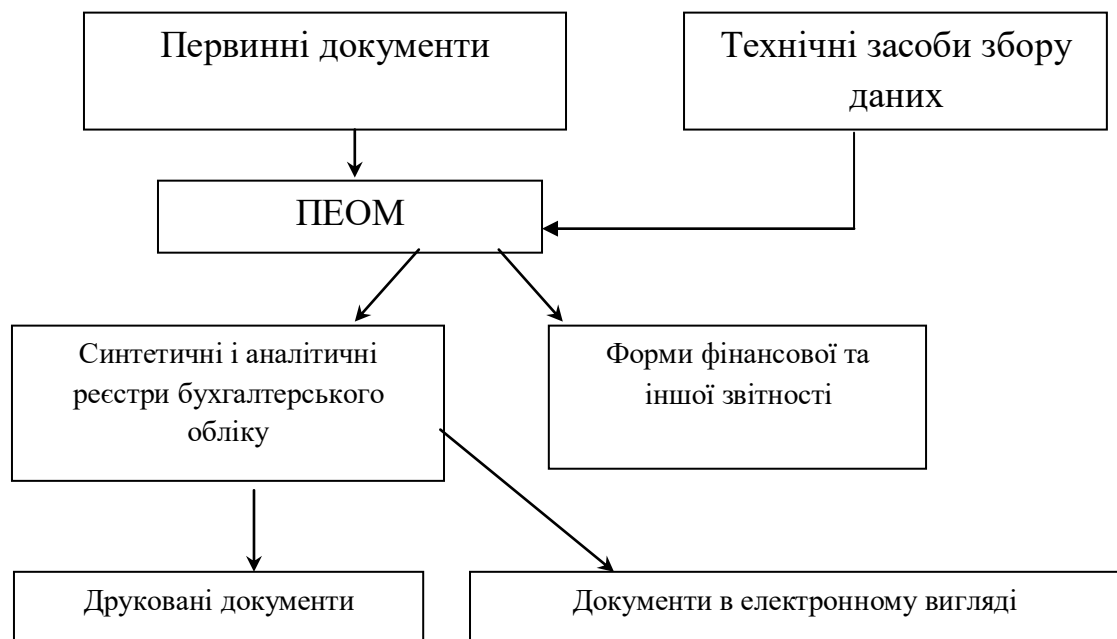

Рис.3.2. Облік з використанням ЕОМ

Переваги такої форми бухгалтерського обліку:

- простота вводу даних;
- можливість накопичення та багаторазового використання інформації;
- автоматичне формування аналітичних і синтетичних реєстрів та звітностей;
- оперативність отримання даних;
- зниження трудомісткості облікової праці.

Недолік:

- необхідність спеціального навчання бухгалтера

На підприємстві облік автоматизовано за допомогою програми 1-С «Бухгалтерія». Програма включає в себе такі компоненти як: «Розрахунок зарплати», «Облік основних засобів», «Облік нематеріальних активів» та інші. Така структура програми дозволяє функціонувати кожній з компонент окремо та в комплексі з іншими. При сітьовому застосуванні це дає цілісність обліку та його безперервність із одночасним збереженням певного рівню самостійності й незалежності.

Обов'язки з ведення бухгалтерського обліку покладаються на бухгалтерію підприємства на чолі з головним бухгалтером. Облік ведеться методом подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку згідно Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затвердженого наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами і доповненнями, внесеними наказом МФУ від 09.12.2002 р. № 1012).

Організаційна стадія обліково-аналітичного процесу включає: вибір форми бухгалтерського обліку, формування бухгалтерії, розробку посадових інструкцій працівників бухгалтерії, вибір форм первинної документації, складання графіка документообігу.

Формуванням складу працівників бухгалтерії займається керівник підприємства за поданням головного бухгалтера. Розробкою усіх необхідних внутрішніх нормативних та регулюючих документів стосовно роботи

бухгалтерії займається головний бухгалтер. Саме він займається складанням наказу про облікову політику підприємства, розробкою схем та графіків документообігу і т.д. Усі накази, внутрішні розпорядження затверджуються керівником підприємства - головою правління.

Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності – облікової політики підприємства. Облікова політика пов'язана із планом рахунків, складанням бухгалтерських проводок, методикою складання фінансової звітності.

Процес складання наказу про облікову політику підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» повністю покладено на головного бухгалтера. Затверджується наказ керівником підприємства – головою правління. Посадові інструкції бухгалтерів також розробляються головним бухгалтером відповідно до розподілу обов'язків у структурі бухгалтерії.

Відповідно з наказом «Про облікову політику підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»:

1. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться відповідно до:
  - Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»,
  - національних Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України.
2. Облік на підприємстві ведеться за журнально-ордерною формою з елементами комп'ютерної обробки за допомогою прикладної програми.

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій на підприємстві ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, які наведені на рисунку 3.3.

Рис.3.3. Реєстрація інформації в первинних і зведених регістрах

Первинні документи складаються під час здійснення господарської операції на паперових і машинозчитувальних носіях інформації і мають такі реквізити: назву документа (форми), код форми, дату і місце складання, назву підприємства, зміст та обсяг господарської операції, вимірювачі господарської операції (у натуральному і вартісному виразах); посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особисті підписи або інші ознаки, що одночасно ідентифікують особу, яка здійснила господарську операцію.

Первинні документи мають бути складені в момент здійснення операції, а якщо це неможливо - безпосередньо по закінченні операції. Відповідальність за своєчасне та якісне складання документів, передачу їх у встановлені терміни для відображення в бухгалтерському обліку, за достовірність даних, наведених у документах, несуть особи, які склали і підписали ці документи. Підписи осіб, відповідальних за складання первинних документів, на обчислювальних машинах та інших засобах організаційної техніки, виконуються у вигляді пароллю або іншим засобом авторизації, що дає змогу однозначно ідентифікувати особу, яка здійснила господарську операцію.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх взаємно пов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

У ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» організований внутрішній контроль, який передбачає: організацію документообігу підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», тобто складання графіку проходження первинних документів та здійснення контролю за операціями заводу.

Документообіг – це рух документів від моменту їх складання або одержання від інших підприємств, організацій до використання для бухгалтерських записів та передачі до архіву.

Документообіг у ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» встановлюється головним бухгалтером, а за його відсутності – особою (юридичною або фізичною), яка веде бухгалтерський облік на договірних засадах, і є обов'язковим для всіх працівників підприємства. На підприємстві графік документообігу складається головним бухгалтером і є додатком до наказу про облікову політику підприємства.

Керівник підприємства намагається створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Основні етапи документообігу:

- 1) складання й оформлення документа;
- 2) прийняття документа бухгалтерією (обліковим центром підприємства);
- 3) рух документів по відділах і робочих місцях до бухгалтерії (облікового центру), їх обробка і використання для бухгалтерських записів;

4) передача документів на засоби обчислювальної техніки (машинно-облікові станції) і повернення к назад (при ручному веденні бухгалтерського обліку);

5) передача документів до архіву.

Документообіг на підприємстві є обов'язковим для всіх працівників підприємства.

Порядок документообігу залежить від характеру й особливостей господарських операцій та їх облікового оформлення, а також від структури підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» і його облікового апарату (бухгалтерії).

Для кожного виду або роду документів (накладних, вимог, рахунків-фактур тощо) розробляється схема документообігу у формі графіка руху документів. У графіку, який встановлюється наказом керівника ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», зазначається дата створення або одержання від інших підприємств документів, прийняття їх до обліку, передача в обробку та до архіву.

Первинні документи та облікові реєстри, які прийшли обробку, бухгалтерські звіти та баланси зберігаються в бухгалтерії в закритих шафах під відповідальність головного бухгалтера.

Керівник підприємства затверджує перелік посадових осіб, яких він наділяє правом видачі дозволу (підпису первинних документів) на проведення господарських операцій, пов'язаних з відпуском (витратою) коштів, товарно-матеріальних цінностей, нематеріальних активів тощо. А також конкретних посадових осіб, які мають право підписувати документи на видачу бланків суворої звітності.

Графіки документообігу складають для забезпечення ритмічного і своєчасного надходження до бухгалтерії первинних документів із підрозділів підприємства і безперервного відображення господарської діяльності в системі бухгалтерського обліку.

У ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» велика кількість і різноманітність документів. До внутрішніх документів підприємства відносять ті документи, які складаються в господарствах відповідно до проведених ними операцій: вимоги, накладні, касові ордери, різні акти тощо. До зовнішніх документів належать ті, які надходять у господарство від інших підприємств, установ і організацій. До цієї групи належать також документи, які пишуть в одному господарстві, але вони обертаються між різними господарствами. Сюди належать усі банківські документи - платіжні вимоги, доручення, квитанції про заготівлю сільськогосподарської сировини тощо.

На підприємстві відповідно до П(С)БУ № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності в кінці року складаються наступні форми фінансової звітності: Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал і примітки до фінансової звітності, яка складається відповідно до вимог П(С)БУ № 2-6.

3.2. Облік поточних зобов'язань на підприємстві

Зауважимо, що ведення первинного обліку є запорукою формування та систематизації даних щодо наявності та стану зобов'язань суб'єкта соціально-економічної діяльності. До складу первинних документів відносяться типові форми, які заповнюються бухгалтером або надаються від імені контрагентів, щоб підтвердити відповідний вид заборгованостей.

Перелік первинних документів, які підтверджують господарські операції на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» відображено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Первинні документи з обліку поточних зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-
КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

№ 1	Назва документа 2	Характеристика первинного документа 3
1.	Акт приймання матеріалів	«Документ який застосовується для оформлення приймання матеріальних цінностей, які мають розбіжності з даними супровідних документів постачальника як за кількістю, так і за якістю» .
2.	Рахунок-фактура	«розрахунково-платіжний документ, що передбачає виставлення певних сум до оплати покупцям за поставлені товари та послуги» .
3.	Податкова накладна	«Документ, який платник податку на додану вартість зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) на його вимогу».
4.	Товарно-транспортна накладна	Оформлюється рух вантажу із вказівкою перевізника.
5.	Видатковий касовий ордер	Оформлюється надходження готівки у суб'єкта господарювання.
6.	Виписка банку	Підтверджується рух коштів на поточному рахунку.
7.	Акт виконаних робіт (наданих послуг)	Підтверджує отримання відповідних послуг або виконання певних робіт.
	Платіжне доручення	«Документ містить вимогу отримувача безпосередньо до платника, сплатити суму грошей та доручення платника банку, що його обслуговує, здійснити переказ визначеної платником суми грошей зі свого рахунка на рахунок отримувача» .

Якщо мова йдеться про отримання кредитних ресурсів у вигляді позики, то вся процедура надання цих коштів супроводжується певними документами. Серед яких можливо виділити саме «кредитний договір, який укладається обов'язково в письмовій формі, як шляхом складання одного документа, підписаного кредитором та позичальником, так і шляхом обміну листами, телеграмами тощо, підписаними стороною, що їх надіслала (ч. 2 ст. 1055 ЦК України)» [3].

Аналіз наукових праць підтверджує той факт, що «кредитний договір є одним з різновидів позики. Предметом кредитного договору є винятково грошові кошти, що надаються позичальнику на умовах, визначених у

договорі. Це відрізняє кредитний договір від договору позики, предметом якого можуть бути як грошові кошти, так і речі, визначені родовими ознаками. Сторонами кредитного договору є позичальник і кредитодавець. Номінально позичальником може бути будь-яка юридична або фізична особа, в тому числі суб'єкт підприємницької діяльності. Позичальник має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання, якщо інше не встановлено договором або законом» [51].

Зауважимо, що перелік первинних документів та використання синтетичних та аналітичних рахунків повністю залежить від напрямків діяльності даного ПАТ, а також від організації облікового процесу, що повинно здійснюватись з урахуванням кризових та нестабільних умов та технічних можливостей суб'єкта соціально-економічної діяльності.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» характеризується лінійною організаційною структурою, базові переваги якої представлені у вигляді принципів об'єктивності, професіоналізму, підпорядкованості та субординації.

За організацію та ведення бухгалтерського обліку на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» відповідає головний бухгалтер, який спрямовує діяльність фахівців бухгалтерської служби з метою своєчасного виконання всіх нормативних вимог.

Зауважимо, що облікова політика ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» побудована з «урахуванням вимог Національних та Міжнародних стандартів фінансової звітності, а також Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», нормативними актами, що регулюють методику ведення бухгалтерського обліку в Україні (Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, кодекси, закони і т.д.)».

Підкреслимо, що первинний облік на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» ведеться згідно з нормами чинного

законодавства, застосовуючи стандартний пакет документів, а саме: накладну, податкову накладну, рахунок-фактуру, платіжне доручення, ПКО, ВКО, виписку банку, товарно-транспортну накладну, акти виконаних робіт (наданих послуг), які надаються контрагентами під час здійснення господарських операцій у суб'єкта соціально-економічної діяльності.

Зауважимо, що «податкова накладна складається постачальником для розрахунку суми ПДВ, що є податковим зобов'язанням постачальника. Продавець товару (робіт, послуг), який зареєстрований як платник ПДВ, зобов'язаний надати покупцю податкову накладну, що дає право на одержання податкового кредиту».

Підтвердженням здійснення оплати постачальнику ПРАТ «ВЕСЕЛОКУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є «виписка банку за розрахунковим рахунком підприємства».

Зазначимо, що всі документи, які отримало ПРАТ «ВЕСЕЛОКУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» обов'язково підлягають арифметичній формальній та аналітичній перевірці для підтвердження здійсненої господарської операції у суб'єкта соціально-економічної діяльності.

При цьому забороняється «приймати до виконання та оформлення первинні документи за операціями, які суперечать законодавству і встановленому порядку приймання, зберігання та використання активів і зобов'язань. Зазначені документи передаються в бухгалтерську службу для проведення бухгалтерських записів та поточного контролю прийняття ефективних управлінських рішень» [51].

Нарахування та виплата заробітної плати на ПРАТ «ВЕСЕЛОКУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснюється на основі таблицю обліку робочого часу та формулювання розрахунково-платіжної відомості суб'єкта соціально-економічної діяльності.

Виплата заробітної плати здійснюється на ПРАТ «ВЕСЕЛОКУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» два рази на місяць, що

встановлено у Наказі про облікову політику суб'єкта, перерахування відбувається на картки або готівкою.

Для розрахунків з контрагентами на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» використовується рахунок 63, з відкриттям відповідних субрахунків та аналітичних рахунків за кожним постачальником та підрядником, що представлено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Оплачено постачальникам і підрядникам з поточного рахунку	631	311
2.	Оплачено постачальникам і підрядникам готівкою	631	301
3.	Оприбутковано товари від постачальника	20	63
4.	Нараховано податковий кредит з ПДВ	641	631
5.	Відображено залік взаємної заборгованості між постачальниками та покупцями	631	361

Вибір форми розрахунків ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» залежить від договірних умов та фактичної можливості провести розрахунки.

Для обліку розрахунків з оплати праці на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» застосовується рахунок 661 «Розрахунки з оплати праці» у взаємозв'язку з відповідними рахунками для забезпечення чіткості та деталізації необхідної інформації для прийняття управлінських рішень у суб'єкта соціально-економічної діяльності. Візуалізація обліку

розрахунків з оплати праці на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» наведена в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Облік розрахунків з оплати праці на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	23	661
2.	Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	92	661
3.	Нараховано заробітну плату загальнопромислому персоналу	91	661
4.	Нараховано відпускні робітникам підприємства	23	661
5.	Нараховано утримання з заробітної плати працівників: ВЗ, 1,5 %	661	641
6.	Нараховано утримання з заробітної плати працівників: ПДФО, 22%	661	642
7.	Нараховано ЄСВ, 22% на заробітну плату працівників	23	651
8.	Перераховано до бюджету ВЗ, ПДФО, ЄСВ	641, 642, 651	311

У фінансовому обліку ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» «рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» призначено для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, що справляються в дохід бюджету» [51].

Підкреслимо, що на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» середньооблікова чисельність штатних працівників становить приблизно 35-37 осіб, тому ведення аналітичного обліку

розрахунків з оплати праці на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» ведеться в розрізі працівника суб'єкта соціально-економічної діяльності. «На основі даних аналітичного обліку за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» систематизуються дані стан розрахунків з оплати праці та наявність зобов'язань перед працівниками за невиданою та депонованою заробітною платою, що необхідна для потреб системи управління» [49].

До складу поточних зобов'язань ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» включені короткострокові кредити банку, для оперативного обліку яких застосовується відповідний рахунок - 60 «Короткострокові позики», який має певні субрахунки.

До «рахунка 60 «Короткострокові позики» ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» відкриваються наступні субрахунки:

- 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті», який призначений для узагальнення інформації про суми заборгованості підприємства перед банками за одержаними короткостроковими кредитами у національній валюті на звітну дату без урахування відсотків;

- 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті», який призначений для узагальнення інформації про суми заборгованості підприємства перед банками за одержаними короткостроковими кредитами в іноземній валюті на звітну дату без урахування відсотків;

- 603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті», який призначений для узагальнення інформації про суми поточної заборгованості перед банком у національній валюті, термін якої відстрочено за додатково укладеною угодою;

- 604 «Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті», який призначений для узагальнення інформації про суми поточної заборгованості в іноземній валюті перед банком;

- 605 «Прострочені позики в національній валюті», який призначений для узагальнення інформації про заборгованість підприємства за простроченими короткостроковими позиками у національній валюті;

- 606 «Прострочені позики в іноземній валюті», який призначений для узагальнення інформації про заборгованість підприємства за простроченими короткостроковими позиками в іноземній валюті» [49].

Процес віддзеркалювання у фінансовому обліку короткострокових кредитів банку візуалізовано у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Облік операцій з короткостроковими кредитами банку на ПРАТ
«ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Отримано короткостроковий кредит банку	311	601
2	Нараховані відсотки на кредит	951	684
3	Погашення короткострокового кредиту	601	311
4	Виплата відсотків за кредит	684	311
5	Переведення короткострокових позик до складу довгострокових за домовленістю	601	501

Зазначимо, що систематизація інформації про розрахунки з учасниками та засновниками ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», що «пов'язані з розподілом власного капіталу, у тому числі, дивіденди та процес повернення часток, відбувається за допомогою рахунка 67 «Розрахунки з учасниками»» [28].

На ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» регулярно відбувається процес ознайомлення акціонерів ПАТ з результатами діяльності за підсумками року. Нажаль останні роки характеризувались кризовими явищами (карантинні обмеження, воєнний стан в Україні), що значно погіршило фінансово-господарський стан ПРАТ «ВЕСЕЛО-

КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» і не надало можливості сплачувати дивіденди акціонерам ПАТ.

Організація облікового процесу поточних та довгострокових зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» забезпечує побудову обліково-аналітичної системи, яка є базисом для прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень, які стосуються раціонального використання матеріального, трудового та фінансового потенціалу в кризових та нестабільних умовах, у тому числі під час воєнного стану в країні.

3.3. Шляхи удосконалення обліку зобов'язань на підприємстві

Сучасні проблеми, з якими стикаються суб'єкти соціально-економічної діяльності, пов'язані із максимальною оптимізацією розрахунків, а також із ретельним обліком зобов'язань, що забезпечить перманентний контроль за їх наявністю та рухом, а також зменшить ризики отримання додаткових витрат у зв'язку із недотриманням договірних умов.

Процес удосконалення «системи звітності суб'єкта господарювання щодо відображення його кредиторської заборгованості слід проводити у розрізі окремих її видів із метою визначення оптимального рівня деталізації статей такої заборгованості і визначення напрямів їх розшифровки у Примітках до річної фінансової звітності. Вирішення проблем бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості підприємства стає можливим через удосконалення порядку застосування окремих елементів методу бухгалтерського обліку на підставі виявлення системних зв'язків між ними» [45].

Вектори удосконалення обліку зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» визначаються поступово, на основі детального моніторингу та діагностики ділянок обліку, що визначає «слабкі місця» облікової системи, усунення яких підвищить ефективність формування інформаційного продукту.

До зазначених векторів на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» доцільно віднести наступні:

- оптимізація програмного забезпечення з урахуванням нормативних вимог (впровадження програмного продукту «BAS Бухгалтерія»);
- інтеграційне управління зв'язками з контрагентами на основі введення реєстру поточних та майбутніх договорів;
- введення додаткових аналітичних рахунків, які забезпечать високий рівень систематизації даних про контрагентів ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Вектори оптимізації облікового процесу зобов'язань ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» візуалізовано на рис. 3.4.

Серед векторів оптимізації облікового процесу на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» важливим є трансформація програмного забезпечення та перехід з 1:С Бухгалтерії на програмний продукт «BAS Бухгалтерія», який є сучасним та незабороненим, враховуючи умови сьогодення.

Зазначимо, що «BAS Бухгалтерія» - це «готовий інструмент для вирішення всіх завдань, які стоять перед бухгалтерською службою підприємства, якщо бухгалтерська служба повністю відповідає за облік на підприємстві, включаючи, наприклад, виписку первинних документів, облік продажів тощо. Крім того, це прикладне рішення також можна використовувати виключно для ведення бухгалтерського та податкового обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів, вирішувати спеціалізованими конфігураціями або іншими системами».

Рис. 3.4. Вектори оптимізації облікового процесу зобов'язань ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Підкреслимо, що в умовах воєнного стану підприємство стикається з проблемою постійного знаходження всього складу бухгалтерської служби по юридичній адресі, що впливає на якість обліку та своєчасність обробки інформації. Саме тому використання хмарних технологій, у тому числі і щодо даного програмного продукту, є вирішенням даної проблеми, коли кожен обліковець ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» має можливість зайти в програму з будь-якого пристрою, лише знаходячись із доступом до мережі Інтернет.

Зазначимо, що складання оптимізаційного графіку погашення зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» забезпечить планування процесу акумуляції та використання фінансових ресурсів без створення складних умов вирішення оперативних завдань. відповідальною особою за побудову даного графіку є заступник головного бухгалтера ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ

ХЛІБОПРОДУКТІВ», який після поради з головним бухгалтером та керівником може раціонально справувати процес погашення зобов'язань з уникненням можливим негативним наслідків у вигляді штрафів, пені, неустойок тощо.

Наступним кроком процесу удосконалення є введення додаткових аналітичних рахунків по видам зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», що забезпечить високий рівень інформаційності даних для прийняття ефективних управлінських рішень.

Саме з цією метою доцільно впровадити на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» наступні аналітичні рахунки до субрахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», що відображено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Додаткові аналітичні рахунки до субрахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Номер аналітичного рахунку	Назва аналітичного рахунку
1	2
631.11	«Заборгованість за товари з майбутньою оплатою»
631.12	«Заборгованість за роботи та послуги з майбутньою оплатою»
631.21	«Заборгованість за товари, відстрочена на певний термін»
631.22	«Заборгованість за роботи і послуги, відстрочена на певний термін»
631.31	«Прострочена заборгованість за товари»
631.32	«Прострочена заборгованість за роботи та послуги»
632.11	«Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками з майбутньою оплатою»
632.21	«Заборгованість за товари, роботи, послуги з іноземними постачальниками, відстрочена на певний термін»

Крім того, для удосконалення обліку розрахунків з оплати праці на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є розробка та впровадження аналітичної відомості з урахуванням інформації за кожним працівником суб'єкта соціально-економічної діяльності, що надасть

можливість у будь-який момент надати керівництву інформації про стан розрахунків як взагалі по ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», так й по кожному працівнику окремо, що є суттєвим в умовах воєнного стану.

Процес удосконалення системи обліку зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» забезпечується також за допомогою проведення систематичного моніторингу, діагностики та контролінгу, що уможливить побудову адаптивної та сучасної системи обліково-аналітичного забезпечення на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» з подальшим оптимальним управлінням ресурсами суб'єкта. Система контролінгу на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» зменшить кількість помилок щодо обліку зобов'язань та надасть можливість оптимізувати процес погашення поточних та довгострокових зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Підкреслимо, що інтеграційне управління зв'язками з контрагентами ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є необхідним елементом системи управління в кризових та нестабільних умовах. Це пов'язано із постійним моніторингом за відносинами із контрагентами ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», за необхідністю ведення перемов про подовження терміну погашення зобов'язань, особливо це стосується довгострокових та короткострокових кредитів банку, які є невід'ємною частиною фінансового забезпечення функціонування ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ». Домовленості із постачальниками та підрядниками нададуть можливість ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» уникнути фінансових санкцій на випадок порушення договірних умов та не втратити довіру контрагентів для подальшої співпраці, особливо під неплатоспроможності та відсутності вільних коштів для погашення заборгованостей.

Таким чином, процес оптимізації та удосконалення облікового процесу на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» ретельного моніторингу проблемних аспектів з подальшим визначенням шляхів розв'язання з урахуванням наявних ресурсів. Запровадження запропонованих векторів щодо удосконалення обліку поточних зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» потребує покрокової роботи, починаючи із введення аналітичних рахунків та придбання і впровадження сучасного програмного продукту «BAS Бухгалтерія», що відповідає сучасним нормативним вимогам в умовах воєнного стану. Суцільний контроль за термінами погашення зобов'язань забезпечить дотримання догорілих вимог і зменшить ризики несвоєчасної сплати, що лише позитивно відобразиться на відносинах із контрагентами, працівниками, учасниками (акціонерами) та іншими суб'єктами господарської діяльності.

Висновки до третього розділу

Поточні зобов'язання є одним із елементів обліку, який потребує детального розгляду. Основною метою обліку зобов'язань є надання точної, достовірної, зіставної та неупередженої інформації зовнішнім та внутрішнім користувачам для визначення фінансового стану та платоспроможності суб'єкта господарювання. Відсутність однозначної думки щодо трактування сутності зобов'язань впливає на ефективність їх управління на рівні підприємства.

Моніторинг та перевірка стану зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» має важливе значення для системи управління, що пов'язано із постійним контролем за процесом виникнення та погашення поточних зобов'язань, що впливає на показники ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання.

Для того, щоб забезпечити проведення аудиту зобов'язань з максимальною віддачею, необхідним є використання сучасних технологій, до

яких можливо віднести автоматизований аудит, який в умовах дистанційної роботи компаній надасть вагомі результати.

Крім того, для удосконалення обліку розрахунків з контрагентами на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є необхідною розробка та впровадження аналітичної відомості з урахуванням інформації за кожним контрагентом, що надасть можливість у будь-який момент надати керівництву інформації про стан розрахунків як взагалі по ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», так й по кожному контрагентом окремо, що є суттєвим в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Підходи до визначення та формування структури поточних зобов'язань залежать від певних факторів, перелік яких уможливило з'ясування значення відповідних категорій. Генеза формулювання дефініції зобов'язань має розгалужену систему, яка вимагає системного підходу та авторської оцінки. Зауважимо, що розвиток діяльності формує певну необхідність у коректній та чіткій оцінці зобов'язань, що забезпечує ефективність системи управління потенціалом підприємства.

Різновид підходів до визначення дефініції «зобов'язання» підкреслює зацікавленість науковців та потреби у формуванні теоретичного базису для системи обліку суб'єктів соціально-економічної діяльності, враховуючи кризові та нестабільні умови функціонування.

Обліковий процес зобов'язань базується на чіткому та своєчасному отриманні необхідної інформації щодо виникнення та виду зобов'язань, що є необхідно умовою ефективного управління суб'єктом господарювання. Системне недотримання умов та термінів погашення боргів значно знижує платоспроможність підприємства та суттєво впливає на використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів.

Методологічна та методична підтримка обліку поточних зобов'язань включає перелік нормативно-правових вимог, які забезпечують системність процедур та достовірність інформації про стан поточних та довгострокових зобов'язань.

Процес визнання зобов'язань суб'єкта соціально-економічної діяльності регламентується та виокремлює наступні умови:

- по-перше, оцінка їх може бути достовірно визначена;
- по-друге, існує ймовірність зменшення економічних вигод внаслідок їх погашення.

Зауважимо, що залежно від терміну погашення всі зобов'язання можливо поділити на поточні та довгострокові, враховуючи кризові та

нестабільні умови, у тому числі воєнні дії, зміну напрямків діяльності у зв'язку із переміщенням суб'єкта господарювання тощо.

В Плані рахунків бухгалтерського обліку поточні зобов'язання суб'єкта соціально-економічної діяльності відображаються на рахунках відповідних класів, а саме шостому.

Величина кредиторської заборгованості в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 990 тис. грн або на 6,1 %. Це відбулось за рахунок зменшення кредиторської заборгованості: за товари, роботи, послуги на 1637 тис. грн.. або на 18,4%. Але відбулось збільшення величини кредиторської заборгованості за розрахунками на 249 тис. грн. або на 160,6%, іншої – на 398 тис. грн або на 5,6 %.. На початок звітного року у структурі кредиторській заборгованості найбільшу питому вагу займала заборгованість за товари, роботи, послуги-54,9%, частка інших поточних зобов'язань склала 44,17%; за розрахунками – 0,93%. На кінець року відбулись наступні зміни у структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага іншої заборгованості на 5,48% п. та за розрахунками – на 1,72% п. та зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи і послуги на 7,2% п.

Таким чином, аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємства, але у 2021 р. спостерігається незначне покращення фінансового стану.

Перелік первинних документів та використання синтетичних та аналітичних рахунків повністю залежить від напрямків діяльності даного підприємства, а також від організації облікового процесу, що повинно здійснюватись з урахуванням кризових та нестабільних умов та технічних можливостей суб'єкта соціально-економічної діяльності.

Вектори удосконалення обліку поточних зобов'язань на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» визначаються поступово, на основі детального моніторингу та діагностики

ділянок обліку, що визначає «слабкі місця» облікової системи, усунення яких підвищить ефективність формування інформаційного продукту.

До зазначених векторів на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» доцільно віднести наступні:

- оптимізація програмного забезпечення з урахуванням нормативних вимог (впровадження програмного продукту «BAS Бухгалтерія»);
- інтеграційне управління зв'язками з контрагентами на основі введення реєстру поточних та майбутніх договорів;
- введення додаткових аналітичних рахунків, які забезпечать високий рівень систематизації даних про контрагентів ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436 IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436> 15. (дата звернення: 12.10.2024).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 V1. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755> 17. (дата звернення: 23.10.2024).
3. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435> 15. (дата звернення: 14.10.2024).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996 XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996> 14. (дата звернення: 02.10.2024).
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>. (дата звернення: 11.10.2024).
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення: 18.10.2024).
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (в редакції від 09.08.2013 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 04.09.2024).
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» : наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 628. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>. (дата звернення: 08.09.2024).
9. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (дата звернення: 25.10.2024)

10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. (дата звернення: 02.11.2024).

11. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>. (дата звернення: 23.09.2024).

12. Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення: 12.09.2024).

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.1999р. із змінами і доповненнями, внесеними Наказом Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/>. (дата звернення: 16.09.2024).

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №11 «Зобов'язання», затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000р. із змінами і доповненнями, внесеними Наказом Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.(дата звернення: 01.11.2024).

15. Азаренков Г.Ф., Петряєва З.Ф., ХмеленкоГ.Г. Економічний аналіз: навч. посіб. Х.: ХДЕУ, 2003. 248 с.

16. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / за ред. В.О. Шевчук, О.В. Коновалова. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. 399 с.

17. Атамас П.Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: ЦУЛ, 2010. 392 с.

18. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія і практика: навч.-практ. посіб. / С.Б. Ільїна, Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило. К. : Центр учбової л-ри, 2019. 536 с.

19. Безкоровайна Л.В. Особливості бухгалтерського обліку дебіторської і кредиторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. Ефективна економіка. 2016. № 12. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5310> (дата звернення 18.10.2024).

20. Войнаренко М.П., Пономарьова Н.А. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту : навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2010. 484 с.

21. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2012. № 1(59). С. 48–51.

22. Дунаєвська О.М. Наукові підходи щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/175-1.pdf> (дата звернення 18.10.2024).

23. Доненко А.О. Документальне оформлення розрахунків із постачальниками та підрядниками. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку і контролю на підприємствах АПК : збірник наукових праць студентів : Випуск 3 / відп. за вип. М. М. Коцупатрий. К. : КНЕУ. 2015. С. 69-73.

24. Економічний аналіз : навчальний посібник / В.М. Серединська, О.М. Загородна, Р.В. Федорович. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. 624 с.

25. Єлецьких С. Я., Тельнова Г.В. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 176 с.

26. Жердева Л.І., Гевлич Л.Л. Аналіз кредиторської заборгованості в рамках управління зобов'язаннями. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов І.В. та ін. Вінниця: ДонНУ, 2016. 212 с.

27. Журавська І.Л. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. URL:

http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7734/1/PIOPF_2017_56-59.pdf. (дата звернення 15.09.2024)

28. Завгородній В.Г., Мних Є.В., Рудницький В.С. Облік, аналіз та аудит. К.: Кондор, 2010. 618 с.

29. Загородній А. Г. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник. Львів: «Магнолія плюс», 2006. 428 с.

30. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник : словник. 3-те вид., випр. та доп. К.: Т-во “Знання”, КОО. 2000. 587 с.

31. Завгородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О. Облік і аудит: термінологічний словник . Львів : Центр Європи, 2009. 671 с.

32. Зілінська А.С. Вдосконалення методики аудиту зобов'язань підприємства в сучасних умовах господарювання. URL: <http://repository.hneu.edu.ua> (дата звернення 15.04.2024).

33. Іванова Н.А., Ролінський О.В. Організація і методика аудиту : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008. 216 с.

34. Івахненко В.М., Горбатов М.І. Курс економічного аналізу : навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. 2-е вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2005. 302 с.

35. Колесниченко В.Е. Аналіз управління кредиторською заборгованістю. Ефективна економіка. 2016. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4855> (дата звернення: 02.09.2021)

36. Костюнік О.В., Махницька О.В. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. Агросвіт № 8, 2015. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/8_2015/14.pdf (дата звернення 19.04.2024).

37. Коновалова К.Т., Макарова А.С. Удосконалення кредиторської заборгованості та методи управління нею. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/40.pdf (дата звернення 19.12.2021).

38. Лега О., Радіна І. Аналіз кредиторської заборгованості: теоретичні аспекти. URL:

http://sophus.at.ua/publ/2015_03_27/sekcija_4_2015_03_27/85 (дата звернення 19.03.2024).

39. Левчинський Д.Л., Морозова Є.П. Основні засади аудиту кредиторської заборгованості згідно з міжнародними стандартами. Світова економіка та міжнародні відносини Інтелект XXI № 5. 2016 URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2016/2016_5/2.pdf (дата звернення 20.03.2024).

40. Марченко О.С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства в умовах оптимізації обліково-аналітичної системи. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток конкурентоспроможності економіки в умовах міжнародної інтеграції: макро-, мезо- та мікро- рівні» (25 травня 2021 року, м. Одеса) / МОН України; ОНУ імені І.І. Мечникова; відп. ред. Н.Л. Кусик; ред. кол.: О.В. Побережець, Є.І. Масленников, М.М. Гоголь [та ін.]. – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2021. – 141 с. С. 102-105.

41. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 536 с.

42. Організація бухгалтерського обліку : навч. Посібник /за ред. В.С. Лєня. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 696 с.

43. Попович, П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 416 с.

44. Ратушняк О. Г. Вдосконалення ефективності управління підприємством шляхом впровадження інформаційних систем. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. 345 с.

45. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 668 с.

46. Стецюк Н.С. ВИЗНАЧЕННЯ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ. Розвиток економічних інструментів досягнення сталого розвитку URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/145.pdf> (дата звернення 18.10.2024).

47. Стоянова-Коваль С.С., Берднікова В.О. Аудит поточних зобов'язань. Економіка і суспільство. 2016. Випуск # 5. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/78.pdf (дата звернення 11.10.2024).

48. Ступницька Т. М., Маркова Т. Д., Бамбуляк І. М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. Економіка харчової промисловості. 2018. Т. 10, Вип. 4. - С. 66-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2018_10_4_9 (дата звернення 11.10.2024).

49. Сук Л.К., Сук П.Л. С. Фінансовий облік: Навч. посіб.-К.: "Знання", 2015. 647 с. URL: http://www.mktek.com.ua/wp-content/uploads/Syk_Fin_obl_2015.pdf. (дата звернення 18.10.2024).

50. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. 6-те вид. перероб. і доп. Київ: Алерта, 2013. 982 с.

51. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. 2-ге вид. К. : Алерта, 2007. 954 с.

52. Чацкіс Ю.Д., Гейєр О.А., Наумчук О.А. Організація бухгалтерського обліку : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 512 с.

53. Шара Є.Ю., Бідюк О.О., Соколовська-Гонтаренко І.Є. Бухгалтерський фінансовий та податковий облік: навчальний посібник. Нац. ун-т державної податкової служби України. К.: Центр учбової літератури, 2011. 424 с.

54. Шара Є.Ю., Соколовська-Гонтаренко І.Є. Фінансовий облік I : навч. посібник. К.: Центр учб. літ., 2016. 336 с.